

કન્યાવિક્રય નિષેધદર્શક.

નિબંધ.

અનાવનાર.

ત્રવાડી કેશવજી વિશ્વનાથ,

જામનગર તાબે જાંબુડાના મેહેતાજી (વતન ધોળ.)

દોહરા.

પુત્રીને પરણાવતાં, કોડિ ન ધરવી હાથ ;
કોડે કન્યાદાન દઈ, પાત્ર પુરુષની સાથ. ૧
શાસ્ત્ર સાર સમજી કરી, દેવું કન્યાદાન ;
ધર્મીનો એ ધર્મ છે, વાંચો કહું નિદાન. ૨

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

જામનગર શ્રીમાઝી શુભેચ્છક સમા.

અમદાવાદ મધ્યે

મામાની હવેલીમાં યુનાઈટેડ પ્રિન્ટીંગ અને જનરલ
એજન્સી કંપની “લિમિટેડ” ના પ્રેસમાં
રણછોડલાલ જંગરામે છાપ્યો.

સંવત ૧૯૪૧

કિંમત રૂ-૪-૦

સને ૧૯૮૫

અર્પણપત્રિકા.

મેહેરબાન યોગી શ્રી મનસુખરામ કુમેરજી ઘોઘારી. નામદાર
સરકારના યોગીએટલ ટ્રાન્સલેટરના યુગ્મરાતી આસિસ્ટન્ટ.

સાહેબ,

મુ. મુંબાઈ.

આપ આપણી શ્રીમાળી સ્તાતિનું શ્રેય દિશ્ચીને શ્રેય કરવા
ઘણો શ્રમ લેછો, સ્વસ્તાતિ અભિમાનનો નિર્મળ ત્રો આપના નિર્મળ
અંતઃકરણમાં સદા વહેતો જોવામાં આવે છે. કન્યાવિકૃત જોવા કુષ્ટ
અને નકારા રીવાજોથી આપનું દિલ દાઝે છે, અને તે દૂર કરવાના
ભલા પ્રયત્નમાં આપનો હાથ હંમેશ જોવામાં આવેછે. થોડા માસપર
નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબની સ્વારી સાથે આપનું જ્ઞાન-
ગર પધારવું થતાં આપે સભાને દર્શનનો લાભ આપી શોભાવી હતી;
તે વખતથી આપની નિર્માની, નિર્મળ પ્રેમથી ભરેલી, અને સદા હસમુ-
ખી આકૃતિ મારા અને મારા મિત્રોના મનમાં કોતરાઈ રહી છે. આપ
સારા દરજ્જાની નોકરીપર છતાં જાતે નિરાભિમાની રહી સ્વસ્તાતિનું
અભિમાન ધરાવો છો ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ કારણોને લીધે મોટા માનની
નીશાની તરફે આ સાથે આપનું શુભ નામ જોડી આ લઘુ પુસ્તક
આપ.વડીલને અર્પણ કરવામાં હું કર્તા અત્યંત દેખવું છું.—

કેશવજી વિશ્વનાથ ત્રવાડી.

કર્તા.

પ્રસ્તાવના.

પ્રિય મિત્રો, આપણા દેશની કેટલીક જ્ઞાતિઓમાં પુત્રીના પૈસા લઈ ગમે તેવા વરની સાથે વરાવવાનો દુષ્ટ ચાલ પેશી ગયો છે, અને દિવસે દિવસે પેસતો જાય છે. આ ચાલ ખરેખરો ગુલામ વેચેછે, તેના જેવો છે. અને તે જ્ઞાતિને હીણપતમાં નાખનાર અને હલકી પંક્તિમાં લાવનાર છે. આ ચાલ કેટલીક ઉત્તમ જ્ઞાતિઓમાં પેઢેલો જોઈ, હલકી જ્ઞાતિ વાળાઓ, તથા મુસલમાનો, તથા જ્ઞેનામાં એ ચાલ નથી, તેઓ તેમને હલકા ગણી નિંદે છે; ને ધિક્કારે છે. તો પણ તેવી જ્ઞાતિમાં તે ચાલ અટકાવવાને કોઈ તરફથી પ્રયત્ન થતો જણાતો નથી. ઘણા લોકો પોતાના ધર્મશાસ્ત્રથી સાવ અજ્ઞાન હોવાને લીધે, તેમને સમજવાને યોગ્ય સાધનો નથી. તેથી કન્યાવિક્રયથી શું હાની છે, ને કેવું પાપ થાય છે, તે તેઓ સમજી શકતા નથી; એટલે ટગર ટગર જોયા કરી ગાડરીઆ પ્રવાહની પેઠે એક દેશી (સારી હોકે માઠી) પકડી ચાલ્યા કરેછે; વળી તે કુચાલથી ટલા ગેરકાયદા છે, તથા કેવું પાપ લાગેછે, તે જો જાણેછે, તેઓ મનમાં સમજી બેસી રહેછે, પણ બીજાને સમજાવી સારે રસ્તે ચલાવવા મહેનત કરતા નથી. એટલુંજ નહિ પણ ઉલટા કન્યાવિક્રય જેવું કોઈએ ભુંડું કર્મ કર્યું હોય, તો પણ તેના લાગતા વળગતાઓ જાણતા છતાં પક્ષપાત રાખી આંખ આડાંકાન કરેછે. પરંતુ જે ઉપાયે શિખામણ મળે, ને ફરી આવજો રસ્તે નહીં ચડતાં સારે રસ્તે ચડે, ને બીજાને ખરાબ ઉત્તેજન ન મળે, એવા ઉપાય કોઈ કરે નથી. તેથી દહાડે દહાડે ઉત્તેજન મળવાથી ગણી જ્ઞાતિઓમાં આ

ચાલ પેશી ગયોછે, અને પેસતો જાય છે. આ ચાલ વિષે શાસ્ત્રોમાં કેવા દોષો કહેલા છે, અને તે કેવો હાનીકર્તા છે, તથા કયાધાન દેવાથી કેવું ફળ મળે છે, એ વગેરે બાબતો વિષે કેટલાક શાસ્ત્રોના આધાર સહીત આ નિબંધ મેં તૈયાર કર્યો; અને જામનગર, ધ્રોળ, અંજાર, વગેરે ઠેકાણે જાહેર સભામાં વાંચ્યો; તે વખતે અને પછી કેટલાક વિદ્વાનોને વંચાવતાં તેમણે અને મારા મિત્રોએ છપાવવાને બલામણુ કરી, તે ઉપરથી મારી અલ્પશક્તિ પ્રમાણે સુધારો વધારો કરી આ વિષય આપ સુન્નોની સેવામાં મુક્યો છે, તે વાંચી સાંભળી તેનો ભલો હેતુ પાર પાડવા સ્વદેશી અને સ્વસ્તાતિ બાંધવોને દરેક વખતે બનતો ઉપદેશ આપવા ચૂકશે નહીં, એવી આશા છે.

આ નિબંધ છપાવી બહાર પાડવામાં જામનગરની શ્રીમાળી શુભચિંતક સભાના મંત્રી ભાઈ જઠાશંકર લીલાધરે જાતે શ્રમ લઈ કેટલીક રીતે સહાયતા આપી છે; માટે તે ભાઈનો મોટો આભાર માનું છું. આ પુસ્તકની અંદર કોઈ પ્રકારનો દોષ રહેલો હોય, તેને માટે ક્રોધ ન લાવતાં ક્ષમા કરી હંસની પેઠે વાંચનાર સાર સાર ગ્રહણ કરવા કૃપા કરશે. એવી મારી નમ્ર વિનંતિ છે.

કર્તા.

શ્રી. શુ.સ. મેંબર—ત્રવાડી કેરાવજી વિશ્વનાથ જાંબુડાના મહેતાજી,

વતન ધ્રોળ.

કન્યાવિક્રય નિષેધ દર્શક.

ઈશ્વરસ્તુતિ.

શ્લોક.

અંભોધિસ્થલતાંસ્થલંજલધિતાં, ધૂલીલવઃશૈલતાં ।

મેરુર્મેત્કણતાંતૃણંકુલિશતાં, વજ્રંતૃણપ્રાયતાં ॥

વન્નિહશીતલતાંહિમંદહનતા, માયાતિયસ્યેચ્છયા ।

લીલાદુર્લલિતાદૂતવ્યવસિને દેવાયતસ્મૈનમઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જેની ઇચ્છાથી સમુદ્રનો જમીન થાય છે, જમીનનો સમુદ્ર થાય; રેતીના કણના પર્વત થાય છે; પર્વતનો રેતીનો કણ થાય છે. તરણાનું વજ્ર થાય છે, ને વજ્રનું તરણું થઈ જાય છે. અગ્નિ ઇંડો થાય છે, ને હીમનો અગ્નિ થાય છે. એવી અદભૂત લીલા કરનાર પરમેશ્વર તેને નમુંધું.

અશાસ્ત્ર કન્યાદાન તથા તેનું ફલ.

શાર્દુલવિક્રીડિત.

કન્યાવિક્રય જે કરે ધન લઈ, ધિક્કાર તેને ધરો;

કીર્તિના કદિ લોભથી કુળ જુએ, તે પાપિ પુરો ખરો.

કીર્તિ દ્રવ્ય તણો કથો જગતમાં, જે સ્વાર્થ સાધે નહીં;

કન્યાના મુખનો વિચાર કરશે, તે પુણ્યશાળી સહી. ૧

ક૦ ૬૦ ૩૧૦

મારા પ્રિય સ્વદેશીજનો આ જગતમાં ઈશ્વરે પ્રાણી, વનસ્પતિ, આદિમાં જોડું મૂકેલું જણાય છે. જેમાં શોધ કરશો તેમાં જોડું ન જરૂર આબ્યા વગર રહેશે નહીં. જોડું એ સૃષ્ટીમાં ઘણું ઉપયોગી અને એક બીજાને સહાયક છે. મનુષ્યમાં સ્ત્રી પુરુષ એ, એક જોડું છે. સ્ત્રી ધરનો સર્વ કારભાર ચલાવનારી છે. ક્યું છે કે—

શ્લોક.

નગૃહંગૃહમિત્યાહુ, ગૃહિણીગૃહમુચ્યતે ।

ગૃહંચગૃહિણીહીન, મરણ્યસદ્રશંવિદુઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—ધર તે ધર નથી, પણ ગૃહિણી (ધરની સ્ત્રી) તેજ ધર છે. ગૃહિણી વિના ધર અરણ્ય જેવું ઉજડ લાગે છે.

આર્યા.

ગૃહચિંતામરહરણં, મતિવિતરણમખિલપાત્રસત્કરણમ ।
કિંકિંફલતિનૃતિનાં ગૃહિણીગૃહકલ્પવહ્લીવ ॥ ૨ ॥

અર્થ—ધરની ચિંતાનો ભાર ગૃહિણી ઉપાડે છે. ગૃહપતિને કોઈ કામમાં ગુંચવણ પડે, તો તે ગુંચવણ મટાડવાની જુદી ગૃહિણી આપે છે. આંગણે આવેલા પરોણાનો અને સારા માણસનો સત્કાર ગૃહિણી કરે છે. ધરની જેવી કલ્પવેલ હોય તેવી ગૃહિણી છે. તે શું શું ફળ દેતી નથી? મનલબ્ધ કે બહુ ફળ આપે છે. પશુ, પક્ષી, આદિકમાં જે જોડાં છે, તે કરતાં મનુષ્યનાં જોડાં ઉત્તમ અને ઉપયોગી છે. તેમને બીજા પ્રાણી કરતાં વિચારશક્તિ, બોલવા, સાં-

(૯)

બળવા, લાગવા વગેરેની ઇંદ્રિઓનું જ્ઞાન વધારે આપેલું છે. એ જ્ઞેડાં લગ્નવડે જ્ઞેડાય છે. હિંદુઓમાં જ્ઞેડાં હિંદુશાસ્ત્ર પ્રમાણે આઠ પ્રકારે વિવાહ કરી જ્ઞેડાય છે.

શ્લોક.

બ્રાહ્મોદૈવસ્તથૈવાર્ષઃ પ્રાજાપત્યસ્તથાસુરઃ ।

ગાન્ધર્વૌરાક્ષસશ્ચૈવ, પૈશાચશ્ચાષ્ટમોધમઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—વિવાહ આઠ પ્રકારનો છે. બ્રાહ્મ, દૈવ, આર્ષ, પ્રાજા-પત્ય, આસુર, ગાંધર્વ, રાક્ષસ ને પૈશાચ.

શાર્દુલવિક્રીડિત.

વિદ્યાશૌર્યધનાશ્રયોગુણનિધિઃસ્થ્યાતોયુવાસુંદરઃ ।

સાચારઃસુકુલોદ્ભવોમધુરવાગ્દાતાદયાસાગરઃ ॥

ભોગીભૂરિકુટુમ્બવાન્સ્થિરમતિઃપાપાર્તિહીનોબલી ।

જામાતાપરિવર્ણિતઃકવિવરૈરેવંવિધઃસુત્તમઃ ॥૧॥

અર્થ—જે પુરૂષને વિદ્યા ધણી, કુટુંબ મોટું, અહિંસિતર, દયાનો સમુદ્ર, શક્તિ પ્રમાણે દાન ધર્મ કરનારો, બોલવું મીઠું, સ્વધર્માચરણી, નિર્વ્યસની, ઉત્તમ કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલો, સ્વરૂપે સુંદર, વયે જુવાન, ઈર્તિવાન, ગુણની કેવળ આણ, કાર્ય વિષે શુરપણું, સંપત્તિવાન, લક્ષ્મીનો ભોક્તા, બળવાન, પાપ અને દારિદ્ર માલમજ નહીં, એવો જમાઈ એટલે કવિઓએ વર્ણવેલો છે.

નૃહત્પારાશર સંહિતામાં આઠ પ્રકારના વિવાહ કહેલા છે.

(૧) જાત્યાદિગુણયુક્તાયપુંસ્ત્વેસતિવરાયચ ।

કન્યાલઙ્કૃત્યદીયેતવિવાહોવેધસઃસતુ ॥

અર્થ—જાત્યાદિગુણથી યુક્ત એવા વરને અલંકાર સાથે કન્યા આપવી તે બ્રાહ્મ વિવાહ કહેવાય છે.

(૨) યેયજ્ઞેવર્ત્તમાનેતુઋત્વિજઃકર્મકુર્વતે ।

કન્યાલઙ્કૃત્યદીયેતવિવાહઃસતુદેવકઃ ॥

અર્થ—યજ્ઞ કરાતી વખતે ઋત્વિજ બ્રાહ્મણને અલંકાર સંહિત કન્યા આપી હોય, તે દૈવ વિવાહ કહેવાય છે.

(૩) વરાયગુણયુક્તાયવિદુષેસદ્વશાયચ ।

કન્યાગોદ્વયમાદાય, દીયેતાર્ષઃસતુચ્યતે ॥

અર્થ—ગુણવાન, વિદ્વાન, અને યોગ્ય વર પાસેથી બે ગાયો અથવા બળદો લઈને કન્યા આપી હોય તે આર્ષવિવાહ કહેવાય.

(૪) કન્યાચૈવવરશ્ચૌભૌ, ઇચ્છયાધર્મચારિણૌ ।

સ્થાતામિતિચયત્તોક્તાં, દાનંકાર્યવિધિત્વયમ્ ॥

અર્થ—વરકન્યા પોતાની ઇચ્છાથી ધર્મ પાળતાં હોય, તેઓને તમે ધર્મ પાળજો, એમ કહીને કન્યાદાન આપવું, તે પ્રાણપત્ય વિવાહ કહેવાય.

(૫) યત્વન્યોન્યમિલાષેણ ઉભયોર્વરકન્યયોઃ ।

તયોસ્તયોર્વિવાહઃસ્યાત્ ગાંધર્વઃપ્રથિતઃસતુ ॥

અર્થ—વરકન્યા અને પરસ્પરના અમિલાષથી પરસ્પર ડોય તે ગાંધર્વ વિવાહ કહેવાય છે.

(૬) યુદ્ધેહુત્વાવલાત્કન્યાં યત્રાસ્થિત્યાયદત્યૃચા ।

ઉહ્યન્તુસતુવિદ્વાદ્ધિર્વિવાહોરાક્ષમઃસ્મૃતઃ ॥

અર્થ—યુદ્ધ કરીને કન્યાનું બળાત્કારે હરણ કર્યું હોય તે રાક્ષસ વિવાહ કહેવાય છે.

(૭) એતાવદ્દેહિમેદ્રવ્યમિત્યુક્તવાપ્રાક્પ્રદાયચ ।

યત્તુકન્યાંપ્રદાયેત,સદૈત્યેયાવિધિઃસ્મૃતઃ ॥

અર્થ—આટલું દ્રવ્ય આપ એવું કહીને જે કન્યા દે તે આસુર વિવાહ કહેવાય છે.

(૮) સુપ્તાંવાચપ્રમત્તાંવા,કન્યાંઝલેનયુજ્યતે ।

સર્વેભ્યઃસતુપાપિષ્ઠઃ,પૈશાચઃપ્રથિતોઽષ્ટમઃ ॥

અર્થ—નિંદ્રાવસ્થા અથવા ખેબાન અવસ્થામાં કપટ કરીને કન્યા હુરી લીધી હોય, તો એ પૈશાચ વિવાહ કહેવાય છે. તે આઠમા પ્રકારનો વિવાહ સર્વ પ્રકારથી પાપી ગણાય છે.

ઉપર આઠ પ્રકારના વિવાહ કહ્યા તેમાં પહેલા પાંચ પ્રકારના વિવાહ કરવા ઉત્તમ ગણેલા છે. બાકીના ત્રણ અધમ છે.

શ્લોક.

અદિરેવદ્વિજાગ્રયાણાં, કન્યાદાનાંવિશિષ્યતે ॥

इतरेषान्तुवर्णाना, मितरेतरकाम्यया ॥

અર્થ—પ્રાહ્મણોને તો વરના હાથમાં પાણી મૂકીને કન્યાદાન આપવું, તે સૌથી ઉત્તમ પક્ષ છે. અને ક્ષત્રિય વગેરે ખીજા વર્ણોને પોતાના ઇચ્છા પ્રમાણે એક ખીજા પછી કહેલા વિવાહ યોગ્ય છે. મતલબ કે ક્ષત્રિયે યુદ્ધમાં કન્યાનું હરણ કરવું તે યોગ્ય છે. તેટલા સારા ખાંડું પરણવા મોકલે છે. પ્રથમ કહ્યું તેવી રીતે કન્યાદાન આપવાથી તેનું કૃણ કેવું મળે છે. તે વિષે શ્રીમદ્ભાગવત માહેલું દ-૪૧૮ સાંભળો.

દૃષ્ટાંત.

એક ગામની અંદર કોઈ માણસને ત્યાં દીકરી આવતરી. પછી કાંઈ કારણને લીધે તે તેને વનમાં મૂકી આવ્યો. એક દિવસે પશુ માહેલાં હરણી તથા કાળીઆરે તેને દીકરી, તે જોઈ તેને દૈવયોગથી જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, કે આ મનુષ્ય દેહને કોઈએ મૂકી દીધેલ છે. માટે હવે આપણે તેમ મૂકીને જવું નહીં; અને આપણી સાથે રાખી ઉછેરવી. એવું જ્ઞાન થવાથી તે હરણી પોતાનું દૂધ (ધવરાવવા) પાવા લાગી. તેણે કરી દિનપ્રતિદિન વધે વધવા લાગી. તેમ તેનું સ્વરૂપ પણ દહાડે દહાડે અધિક ખીલવું ગયું. ચાલવાની ગતિ મનુષ્યની ગતિ કરતાં વધારે થઈ, તેથી તે હરણીની સાથે કૂદકારા મારતી ફરતી. એમ કરતાં કરતાં એક દિવસે કોઈ રાજા શિકારે ગયો હશે, તેની દૃષ્ટિએ તે છોકરી પડી. રાજા તે જોઈ તેની પાછળ

ગયો. એટલે હરણોએ છોકરી સુદ્ધાંત નાસવા માંડ્યું. એ જોઈ રા-
જાને ઘણું આશ્ચર્ય લાગ્યું, કે આ છોકરી હરણોની પાછળ દોડી
જાય છે, તેનું કારણ શું? એવો મન સાથે વિચાર કર્યો. ઘણે દૂર જ-
તાં છોકરી થાકી, ત્યારે હરણોએ વિચાર્યું કે આ છોકરીને આપણે
ઉછેરી મોટી કરી છે; મોટે તેને મૂકીને જવું તે તો ખોટું! રાજાને
લેવી હોય તો ભલે આપણને મારીને લઈ જાય. એમ વિચારી બંને
સામસામાં શીંગડાં ભરાવી છોકરીને વચમાં રાખી ઉભા રહ્યાં. એ-
ટલામાં રાજાએ આવી પૂછ્યું કે—આ મનુષ્ય છે, ને તમે પશુઓ
છો, છતાં તમારે આમ કરવાનું કારણ શું? ત્યારે હરણોને ધસરી
બનાવથી વાચા ઉત્પન્ન થઈ, ને અથથી તે ઇતિ સુધી માંડીને વાત
કરી. પછી તેમણે કહ્યું કે અમારે તે સાથે આવા કારણથી ઘણો
સ્નેહ બંધાણો છે. જો તમારે તેને લેવી હોય, તો અમને મારીને લ-
ઈ જાઓ, તે વિના લેવા નહીં દઈએ. ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે, તમે
પશુ છો ને આ મનુષ્ય છે, ને વળી ઘણી રૂપાળીને લાયક જણાય
છે, મોટે તેનું કોઈ યોગ્ય વરને કન્યાદાન કરવું જોઈએ. એ વાત
તેમને પસંદ પડવાથી કહ્યું, જે અમને તમારાથી બીજો વધારે યોગ્ય
વર કયો મળવાનો હતો? અમે તો તમનેજ આ કન્યા આપીએ છી-
એ. એમ કહીને કન્યાદાન દોષું. પછી હરણી તથા કાળીઆરે વિ-
ચાર્યું કે આપણે કંઈ પણ કન્યાદાનમાં ઉપર દક્ષિણા તરીકે આપવું
જોઈએ. પણ આપણે પશુ જાતિ શું દઈએ. એમ વિચારી રાજાને
કહ્યું. હે રાજા કન્યાદાનમાં તને અમે એ આપીએ છીએ કે, તારું
જેટલામાં રાજ્ય છે તેમાં અમારે પાણી પીવું નહીં તથા ઘાસ ચરવું
નહીં. એમ કહી ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યાં. ચાલતાં ચાલતાં ભૂખ્યાં

તરસ્યાં દશેક ગાઉ ગયાં તોપણ રાજના રાજ્યની હદ ઉતરી શક્યાં નહીં, તેથી ભૂખ તરસને લીધે બંને સ્ત્રી પુરૂષ મરણ પામ્યાં.

એવી રીતે તેમણે કન્યાદાન દીધું તેના કૃણ બદલ પરમેશ્વરે ક્રાળીઆર હતો, તેને સગરરાજાનો અને હરણી હતી તેને સગરની સ્ત્રીનો અવતાર આપ્યો. એક વખતે સગર રાજાને પોતાની આગલી અવસ્થાનું જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, કે મેં એક કન્યાદાન દીધું, તેમાં મારો આવો રાજાનો અવતાર થયો. માટે વધારે કન્યાદાન દેવાથી વધારે સાંઠે કૃણ પ્રાપ્ત થશે. એમ વિચારી તેમણે મોટી તપશ્ચર્યા આદરીને સાઠ હજાર કન્યાઓ માગવાનો વિચાર કર્યો, પછી ઘણે દવસે ઇંદ્ર તથા દેવતાઓને તેની મોટી તપશ્ચર્યાના બળને લીધે મોટો ભય ઉત્પન્ન થયો, કે જો તે એટલી કન્યાનું દાન દેશે, તો મારું ઇંદ્રાસન લેશે.

તેથી દેવતાઓએ તથા ઇંદ્રરાજાએ મળી વિચાર કર્યો, કે આપણે એક ઉપાય કરીએ, એમ ઠરાવ કરી તેમણે સરસ્વતિજીને પ્રાર્થના કરી કહ્યું કે જો તમે સગરની જીભ ઉપર અવળાં બેસો તો અમારો ભય મટે. તેમ કરવા સરસ્વતિજીએ હા પાડી, અને સગરની જીભ ઉપર અવળાં બેઠાં. તેથી સગર રાજાની ઇચ્છા જે સાઠ હજાર પુત્રીઓ માગવી હતી, તેને બદલે સાઠ હજાર પુત્રો માગ્યા. એમ થવાથી ઇંદ્રનો તથા દેવતાઓનો ભય દૂર થયો.

હવે જુઓ કે એક કન્યાદાનના કૃણમાં તેને કેવી પદવી મળી !! વધારે કન્યાદાન દેવાની ઇચ્છાથી ઇંદ્ર તથા દેવતાઓને કેવો ભય ઉત્પન્ન થયો !! માટે કન્યાદાન એ મોટામાં મોટું દાન છે, તેમ તેનું કૃણ પણ ઘણું જ મોટું છે.

માણસ જેવું કૃત્ત કરેછે, તેને તેવું કૃણ ત્યાંની પરમ દયાળુ

પિતા પરમેશ્વર આપ્યા વિના રહેતો નથી. જેમ જેમ માણસ સુકૃત્ય કરવામાં મન લગાડતું જશે, તેમ તેમ તેનું ફળ ન્યાયી પિતા સાંજે આપશે. તે કાંઈ સારાં કામથી ખુશ થઈ ફળ પ્રત્યક્ષ આવી આપતો નથી, પણ તેને બુદ્ધિની અંદર સારી પ્રેરણા કરેછે. એટલે તે વડે સાંજે કૃત્ય કરી સાંજે ફળ મળવે છે. તેમ નકારા કૃત્યનું ફળ પણ તેમજ સમજવું. તે વિષે વિદૂરનિતીમાં કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

નદેવાદંડમાદાય, રક્ષંતિપશુપાલવત્ ।

યંતુરક્ષિતુમિચ્છંતિ બુદ્ધ્યાસંયોજયંતિતમ્ ॥

અર્થ—દેવતાઓ ગોવાળની પેઠે લાકડી લઈને રક્ષણ કરતા નથી, જેને રક્ષણ કરવાને ઇચ્છેછે, તેને બુદ્ધિની સાથે જોડે છે. એટલે સારાં કામ કરનારાને સારી બુદ્ધિ આપે છે, તેના વડે સાંજે ફળ ભોગવી લેછે.

કન્યાદાન દેવાથી પરમેશ્વર સારી બુદ્ધિ આપી સાંજે ફળ આ લોક ને પરલોક બંને ડેકાણે આપે છે એ નક્કી સમજવું. જે માણસો કન્યાના પૈસા ઉપર જરા પણ આધાર રાખતા નથી, તેને સારો ધંધો કરી પૈસા મેળવવાનું સૂઝે છે. પૈસો હશે તોજ પરણીશ, એ તરફની તેને ફિકર રહેતી નથી, અને તેથી એ રસ્તે પૈસા ધરમાં રહેછે. વગર પૈસે યોગ્ય સ્ત્રી મળેછે, અને એવા કામમાં એક દમ કરજવાર થઈ જાય તે થતા નથી. તેથી તેના દિવસો સદાય સુખમાં ને આનંદમાં જાય છે.

સહાયી વગર કોઈ પણ કાર્ય થતું નથી, તેમ સ્ત્રી એ આ સં-

સારમાં ધરની અંદર શુભ કર્મોમાં સહાયી તરીકે છે. જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગ્ન થયેલું હોય, તો સ્ત્રી સહાયી તરીકે પુરુષની સાથે યત્ન યાગાદિક શુભ કાર્યોમાં આવી શકે છે. તેથી સારા કુળની પ્રાપ્તિ થાય છે. એમની જે પ્રભુ થાય છે, તે શરીરે આરોગ્ય, બળીષ્ઠ, ધર્મિ, ઉદ્યોગી, વિદ્વાન, પરાક્રમી, વગેરે સદ્ગુણ વાળી હોય છે, કારણ કે સારાં કૃત્યનું સારું કુળ મળે છે.

કન્યાદાન દેવાથી પરમેશ્વર સારો ધંધો તેને કુળ બદલ સ્થાપે છે. એવે રસ્તે મેળવેલો પૈસો અયોગ્ય કામમાં કે દુરાચારમાં જતો નથી, પણ તેમાં દિન પ્રતિદિન વધારો થઈ અચળ રહે છે. સારો ધંધો કરી મેળવેલો પૈસો આખરે વધારે છે, અને સર્વ પ્રકારની શુદ્ધતા રાખી, સારે માર્ગે ધન મેળવવું: એ શુદ્ધતા મોટી ગણવામાં આવી છે. કારણ કે ધન મેળવવામાં જે ચોખ્ખો છે તે શુદ્ધ છે. માટે સારું ધન તથા કન્યાદાન કરનાર એ બંને શ્રેષ્ઠ ગણાય છે.

કન્યાવિક્રય અને તેથી થતા ગેરફાયદા.

દાન આપવાને ઉપર કહ્યું તે પ્રમાણે એટલે પાત્ર પુરુષ (બાલકો, ધર્મિષ્ઠ, વગેરે સદ્ગુણ વાળાને) ને ખોળી કંઈ બદલામાં લીધા વગર ધન, રત્ન, વસ્ત્રાભૂષણથી શુભગારી ઉપર દક્ષિણા સહિત કન્યાનો હાથ વરના હાથમાં સોંપવો; તેનું નામ ખરું કન્યાદાન એથી ઉલટું-કન્યાવિક્રય એટલે કન્યાને વેચવી.

હાલ શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે કોઈ બાળ્યે કન્યાદાન દેવું હશે. હાલ જેઓ સારા ધરના અને કુળવાન કહેવાય છે. તેઓ પણ સો ખસો રૂપિયા લેતા હશે. એમ કરવું સારા કુળવાનને લાયક નથી.

આતો બજારમાં માલ લેવા ગયા, ને તેનો ભાવ પૂછ્યો, તો કોઈ તેના વધારે પૈસા કહેશે, અને કોઈ ઠેકાણે આપું કહેશે. હવે આપણે ખુશી પડે ત્યાંથી થોડા અગર વધારે પૈસા આપી લઈએ. તેમાં લેનારે વેચાતો લીધો, અને દેનારે વેચાતો દીધો, એમાં કોઈથી ના કહેવાશે નહીં. તેના પેઠે થોડા પૈસા લેનારે પણ કન્યાવિક્રય કર્યો કહેવાય, અને તેને પાપ પણ તેટલુંજ લાગે છે. માટે તે ન કરવા વિશે આપણા પવિત્ર શાસ્ત્રોમાં કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

પૈશાચશ્ચાસુરશ્ચૈવ, નકર્ત્તવ્યૈકદાચન ।

અર્થ—પૈશાચ અને આસુરવિવાહ કદી પણ કરવા નહીં.

નિદ્રાવસ્થામાં કન્યાનું હરણ કર્યું હોય, તે પૈશાચ વિવાહ કહેવાય

શ્લોક.

જ્ઞાતિભ્યોદ્રવિણંદત્વા, કન્યાયૈચૈવંશક્તિઃ ।

કન્યાપ્રદાનંસ્વાચ્છંદ્યા, દાસુરોધર્મઽચ્યતે ॥

અર્થ—જે જ્ઞાતિની અંદર મરજી પ્રમાણે કન્યાના પૈસા લઈ ખીજને દેવી તેનું નામ કન્યાવિક્રય કરવો. તે આસુરવિવાહ કહેવાય.

ઉપર કહેલા બંને પ્રકારના વિવાહ અધર્મ કરનારા છે, અને તે કરવાની આપણા શાસ્ત્રમાં મના છે, અને તે ધણાજ નિંદિત છે, તે વિશે કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

બ્રાહ્માદિષુવિવાહેષુ, ચતુર્ષ્વેવાનુપૂર્વશઃ ।

ब्रह्मवर्चस्विनःपुत्रा, जायंतेशिष्टसंमताः॥

અર્થ—બ્રાહ્મ આદિ ચાર વિવાહથી ઉત્તમ પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે. નિંદિત વિવાહથી નિંદિત પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે. નિંદિત વિવાહની પ્રજા લૂલી, પાંગળી, અનેક અવયવની ખોટ વાળી, રોગિષ્ઠ, બળહિન, નપુસક, ધર્મરહીત, પાપીષ્ઠ, એવી અનેક પ્રકારની પ્રજા ઉત્પન્ન થઈ કૃષ્ણને કલંક લગાડે છે. મોટે કન્યાવિક્રય કરવાની આપણા શાસ્ત્રમાં સાફ ના પાડેલી છે.

હાલ દિવસે દિવસે કન્યાવિક્રયનો આજ ઘણો વધતો જાય છે. માઆપો પોતાની નિરપરાધી બાળકીયોને બળદ, ગાય, ભેંસ, વગેરેના જમ જે સખસ વધારે રૂપિયા આપે તે લઈ જાય, તે મુજબ વેચે છે. તેમાં વિચાર નથી કરતાં જે મારી દીકરી જેને આપુછું, તેના પાસેથી મોંઘે માગ્યા પૈસા લઈછું, તો તે મારી દીકરીનું જ ઘર ખાલી કરેછું. તે ત્યાં જઈ શું આશે? વળી ગમે તેવા વરને એટલે નાનો હોય કે મોટો, બહેલો કે અબણ, સદ્ગુણી કે દુર્ગુણી, તેનો જરા પણ વિચાર નહીં કરતાં જે વધારે રૂપિયા આપે તે પરણે, એ મુજબ હાલ ઘણે ઠેકાણે થાય છે.

માઆપો દીકરીને તેમનાં સાસરીઆમાં જ્યારે ખાવા, પીવા, વસ્ત્ર વગેરેથી અનેક તરેહનાં દુઃખ પડતાં દેખે છે, તથા ઘરડા વર સાથે પરણાવવાથી થોડી મુદતમાં વર મૃત્યુ પામે છે, અને દીકરી રાંડે છે, ત્યારે પછી તેનો પિતા વિમાસણમાં પડે છે, પણ સ્વાર્થી માઆપોને આગળથી સૂંઝવું નથી, જે હું ઘરડા વરને દર્જેછું, તે જીલા વરસ જીવશે ! તથા દીકરીનું ઘર પૈસાથી ખાલી કરેછું, તો તે અંતે દુઃખી થશે. એવો વિચાર પહેલાંથી નથી કરતાં; પછી વિચાર્યે શું

થાય ?

દોહરો.

“જે મતિ પીછે ઉપજે, સોમતિ આગે હોય;
કાજન બિનસે આપકો, ફુજન હસે ન કોય.”

પણ એવો વિચાર કહણ કાળજના માઆપો કન્યાનાં સંકટ સારું નોઈ કરતા નથી. પણ ફક્ત દમડાના ઢગલાનોજ કયેછે. એમને માત પિતા નહીં સમજવાં, પણ આ સંસારના ચતુજ સમજવાં. પોતાની મતલબ સાધવામાં દીકરીના સુખનો ભોગ આપવાને જરાએ આંચકો આતાં નથી. અરેરે !! “જેને માઆપ ન સંભાળે તેને કોણ પાળે?”

“દીકરીને ગાય દોરે ત્યાં જાય”

એ કહેવત પ્રમાણે વધારે પૈસા આપે તેના હાથમાં દીકરીનો હાથ સોંપે, એતે માઆપ કહેવાય ? કન્યાને લીલામ કરી, લોભની શાંતિ કરનાર માતપિતાઓ આગળના કરતાં આજ ધણાં જોવામાં આવે છે, પણ એ વિચાર તેમનો બહુજ કુષ્ટ છે દીકરાનું ઘર ભરવું, ને દીકરીનું ઘર ખાલી કરી ફુગ્ગલ દેવું, એ બહુ ભૂડું છે.

દીકરાને તથા દીકરીને સરખાં ગણવાં; કોઈ પણ પ્રકારનો ત-કાવત રાખવો નહીં; તે વિષે આપણા શાસ્ત્રમાં કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

કન્યાપ્યેવંપાલનીયા, શિક્ષણીયાનુયત્નતઃ ।

“દેયાવરાયવિદુષે, ધનરત્નસમન્વિતાઃ ॥

અર્થ—કન્યાનું પણ દીકરાની પેઠે પાલણ કરવું, તથા અતી મહેનત કરી શીખવવું, (સારી શીખામણ આપી ભણાવી ગણાવી

સદ્ગુણી કરવી) અને ધન, રત્નની સાથે વિદ્વાન વરને આપવી. પણ હાલ તો તેનું રક્ષણ કરવાને બદલે ભક્ષણ કરવા જેવું થાયછે, અને સુખંડિતને શોધવાને બદલે કુકર્મી મળે, તો પણ દમડા સામું જોઈ દેવા સુકતા નથી. અરેરે !! કેવો અન્યાય !

આ ચાલ નાની જ્ઞાતિમાં કન્યાનો અછતને લીધે તથા પોતાના ધર્મશાસ્ત્રોમાં શું કહેલું છે, તેની અજ્ઞાનતાને લીધે, ઘણો જોવામાં આવેછે. પોતાના દેહથકી ઉત્પન્ન થયેલ જે વાહાલામાં વાહાલી દીકરી તેને માંએ માગ્યા પૈસા લઈ તેના સુખ દુઃખનો વિચાર નહીં કરતાં વેચેછે. આ ધંધો ખરેખરો ગુલામ વેચેછે તેના જેવો છે. એ કામ કરનારને બહુ પાપ લાગેછે.

કન્યાવિક્રમ કરનારને કેટલું પાપ લાગેછે, તથા એથી કેટલા બધા ગેરફાયદા છે, તે વિષે આપણા શાસ્ત્રમાં કહેલું છે કે:—

જે કોઈ ગાયરૂપી પોતાની દીકરીને રૂપિયા લઈ બજારમાં જેમ કોઈ વસ્તુ વેચે, તેની પેઠે ધર્મ ઉપર નજર નહીં રાખતાં વેચે, તે પોતાની દશ પેદીના પૂર્વજોને અધમ સ્થિતિએ પહોંચાડનારો તથા નર્કનો અધિકારી થાયંછે.

વળી કહ્યું છે કે:—મનુ. શ્લોક.

सर्वावयवसंपूर्णा, सुवृत्तामुद्रहेन्नरः।

क्रयक्रीताचयाकन्या, पत्नीसानविधीयते॥

અર્થ—પુરૂષે કાંઈ પણ ખોડ વગરના અને સુશીળા સ્ત્રીની સાથે લગ્ન કરવું. જે કન્યાના પૈસા આપીને વિક્રમ કરેલી (વેચાતી લધેલી) છે, તે વિધિ પૂર્વક પત્ની નથી.

મનુ. અ. ૩ શ્લોક. ૫૨ માં કહ્યું છે કે:—

નકન્યાયા:પિતાવિદ્વાન્,ગૃહીયાચ્છુલ્કમળ્વપિ।

ગૃહ્ણન્શુલ્કાંહિલોભેન,સ્યાન્નરોપત્યાવિક્રયી॥

અર્થ—કન્યાના સમગ્ર પિતાએ આણું માત્ર પણ મૂલ ન લે-
વું, અને જો લોભથી લે, તો એ માણસ છોકરાને વેચનાર કહેવા-
ય. ૫૧ી કહ્યું છે કે; શ્લોક.

ગાયત્રીહરતેપાપં,ત્ર્યંબકેનાયુવર્દ્ધતે ।

ઉભયંરુદ્રજાપ્યેન,નકન્યાહયવિક્રયૈઃ ॥

અર્થ—ગાયત્રીનો જપ કરવાથી પાપ નાશ પામેછે, ત્ર્યંબજ-
નો મંત્ર જપ કરવાથી આયુષ્યનો વધારો થાયછે, અને રુદ્ર જપ કર-
વાથી પાપનો નાશ થાયછે, અને આયુષ્યનો વધારો થાયછે, પણ
કન્યાવિક્રયનું પાપ અને ઘોડા વેચવાનો ધંધો કરવાથી લાગેલું પાપ
સુજે તેટલી ગાયત્રી ત્ર્યંબજ, રુદ્ર કરો, દાન કરો, તીર્થ કરો,
યજ્ઞ કરો, પણ વિક્રયનો લાગેલો દોષ કોઈ કાળે ટળતો નથી. તે તો
નર્કનો અધિકારી બનાવેછે.

૫૧ી મનુ કહેછે કે:— શ્લોક.

આદદીતનશૂદ્રોપિ,શુલ્કંદુહિતરંદદન્।

શૂલ્કાંહિગૃહ્ણન્કુસ્તેછન્નંદુહિતૃવિક્રયમ્॥

અર્થ—શૂદ્રે પણ દીકરીને પરણાવીને તેનું મૂલ્ય ન લેવું જો-

ધ્યે, (તો પછી દ્વિન્નતિ એટલે બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્યથી તો લેવા-
યજ કેમ ?) કરણ કે મૂલ્ય લેનારો કન્યાવિક્રય છાની રીતે કરેછે,
એટલે છાનું રાખેછે. **શ્લોક.**

સ્ત્રીધનાનિતુયેમોહાદુપજીવંતિબાંધવાઃ ।

નારીયાનાનિવચ્ચંવાતેપાપાયાંત્યધોગતિમ્ ॥

અર્થ—જેઓ મૂર્ખાધથી સ્ત્રી ધન ઉપર આગ્રહિકા કરેછે,
તે પાપી માણસો નરકમાં જાય છે.

કન્યાવિક્રય કરનાર માતપિતાઓ આપણા શાસ્ત્રોમાં શું કહેલું
છે, તેનો વિચાર નહીં કરતાં મોહાંધ થઈ ધર્મ ધર્મને ઠેકાણે મૂકી,
પૈસા મારો પરમેશ્વર એમ વિચારી પોતાની નિરપરાધી બાળકીને
કૂવામાં નાંખેછે. ને પોતે પણ નર્કના અંધારા ખાડામાં પડેછે. તે
તેઓ નહીં સમજતાં પોતાનો ધાત પોતાને હાથેજ કરેછે.

કન્યાવિક્રય કરવાથી કેટલું પાપ લાગેછે. તે ઉપર બંતાબું. વ-
ળી નીચમાં નીચ કામ કરનાર ચંડાળ તેથી પણ તે કામ કરનાર
હલકો ગણાય છે. તેનું દૃષ્ટાંત સાંભળો.

દ્રષ્ટાંત.

અસલના વખતમાં વિરમપુર કરીને કોઈ નગરી હશે. તેની
પાસે તે ગામથી આશરે સાત ગાઉ ઉપર લક્ષ્મીપુર કરીને નાનું સ-
રખુ ગામડું હતું. તે ગામમાં એક ગરીબ બ્રાહ્મણ રહેતો હતો.
ગામમાં બ્રાહ્મણનું ઘર એકજ હતું. ફક્ત પોતે જ ભાઈ તથા પો-
તાની સ્ત્રી તથા એક દીકરી ત્યાં રહેતાં હતાં. એક દિવસે પોતાનાં
ઘરનાં બધાંએ મળી વિચાર કર્યો જે આપણી દેવગંગા હવે મોટી

થઈ. આપણા ધરમાં પૈસો ન્નેઈએ તેટલો નથી, માટે તેનો વિ-
વાહ કોઈ પૈસાદાર સાથે કરીએ, એમ વિચારી એક દિવસ પોતાને
ગામથી પાસેના વિરમપુર શેઠેર તરફ જવા નીકળ્યો. હવે જતાં
જતાં ગાઉ ત્રાણુકને આશરે શેઠેર રહ્યું, એટલે છેટે એક તળાવ દીઠું
ત્યાં ગયો. જઈ દાતણ પાણી કરવાનો વિચાર કરી બેઠો. દાતણ
કરતાં વિચાર કરવા લાગ્યો, કે મારી પાસે કાંઈ પણ પૈસા નથી.
ઉલટું મારે માથે આડસો રૂપિઆનું દેવુંછે. દીકરી પરણાવું તો દો-
ઢસો બસો રૂપિઆ ખર્ચના પણ થાય. ચારસો પાંચસો રૂપિઆ
ધરમાં હોય તો સારું; એમ પંદરસો રૂપિઆ હોય તો ઠીક. એવો પો-
તાના મન સાથે વિચાર કરી ત્યાંથી ઉઠ્યો, ને આગળ ચાલવું શરૂ
કર્યું. ચાલતાં ચાલતાં શેઠેરના દરવાજા પાસે આવ્યો. દરવાજામાં
પેસતાં તેને ગાયના શુકન થયાં. પોતાને સારાં શુકન થયાં ન્નેઈ
મનમાં રાજી થયો. આગળ ચાલતાં પોતાની સાતિનાં ધર હતાં, તે
ચકલામાં આવી પોતાનો કોઈ ઝાળખીતો હશે, તેને ઘેર ઉતારો
કર્યો. પછી પોતાના મનમાં જે વિચાર હતો, તે પાર પાડવા વરની
શોધ કરવા લાગ્યો. તપાસ કરતાં પોતાથી જરા કુંળવાન બ્રાહ્મણ
ન્નેઈ સગાઈ કરી. ઘણા પૈસાની લાલચથી ૫૦) પચાશ વર્ષનો બીજ
વર શોધ્યો. પોતે રૂપિઆ પંદરસે ડરાવેલા તેમાંથી પછાના રૂપિયા
૭૫૦) સાડા સાતસોની થેલી ભરી પોતાને ગામ જવા નીકળ્યો. પોતે
જમી બપોરે પછી ચાલેલ. રસ્તામાં ચાલતાં વિચારમાં પડ્યો, કે
જે હું દિવસ છતાં ગામમાં જઈશ તો લોકો મારી નિંદા કરશે, માટે
ચાલને રાત પડ્યા પછી જાઉં. એવો મન સાથે ડરાવ કરી પેલું ત-
ળાવ આવ્યું ત્યાં રૂપિઆની થેલી માથા નીચે મૂકી સુતો. થોડોવાર

યઈ એટલે એક ચંડાલણી શેહેર તરફથી આવતી હતી, તેને માથે માંસનો ભરેલ સૂંડો હતો. તેણે વિચાર કર્યો જે હું આપ્પા દિવસની ભૂખીછું, માટે ચાલ આ તળાવમાં રાંધી ખાઉં, એમ વિચાર કરી તળાવમાં જઈ બેઠી, અને આસપાસ તજવીજ કરી. તો હાડકાં પડેલાં તે ઉપાડી તેનો ચૂલો બનાવ્યો. કાંટા વગેરે લાવી બળતણ એકઠું કર્યું. રાંધવાને વાસણ નોંધ્યે, તે પાસે નહોતું. તેથી પાસે એક મરેલા કૂતરાની ખોપરી પડેલી દીઠી, તે ઉપાડી લાવી તેમાં પેલું માંસ રાંધવા ચડાવ્યું. હવે બધું તો માથું પણ માથે ઢાંકવાને નોંધ્યે તે પણ કોઈનું જીનું ખાસડું પડેલ હશે તે લાવી ઢાંક્યું.

આ બધી ચર્ચા પેલો સૂતેલો બ્રાહ્મણ જોયા કરતો હતો. તે બેઠો થઈ બોલ્યો અરે!! તું કોણ છે? તું જાતે કોઈ ચંડાલણી છે કે શું? તારો ચૂલો, વાસણ, ખાવાનું વગેરે અપવિત્ર છેજ, અને વળી આ જીનું ખાસડું લાવીને ઢાંક્યું!! પેલી ચંડાલણીએ જવાબ દીધો. મહારાજ!! આ તો મારો ખોરાક છે. તેને તમે કેમ વખોડો છો? એ ખાસડું-મેં એટલાજ સારૂ ઢાંક્યું છે કે આ તળાવ પાસે માટી રસ્તો છે. માટે કોઈ અધમ કામ કરનારો. અહીં થઈ જાય, અને તેના પગની ધૂળ તથા પડછાપો મારા ખાવાના ખોરાક ઉપર પડે, તો તે મારે (અપવિત્ર) હરામ થઈ જાય. તે માટે મેં આ ખાસડું ઢાંક્યું છે.

બ્રાહ્મણે કહ્યું, અરેરે!! તારા કરતાં તે વળી કોણ વધારે પાપી અને અધમ હશે? ચંડાલણી બોલી મહારાજ! મારા કરતાં પણ વધારે પાપી અને અધમ પણ છે. જે માણસ પોતાની દીકરીનો પૈસો લઈને ખાય છે, તેને હું મારા કરતાં ઘણો અધમ અને

નીચકર્મ કરનારો સમગ્રજીવ. આટલું સાંભળતાંજ પેલો બ્રાહ્મણ ચુપ થઈ ગયો, અને વિચાર કરવા લાગ્યો, કે દીકરીનો પૈસો તે આ માંસ કરતાં પણ વધારે ભૂંડો ? અને ચંડાલણી કરતાં પણ હું વધારે નીચ ? અને અધમ લિખાઈ ? અરેરેરે !! કાળો કેર ! એવો મનમાં કલ્પાંત કરી, બ્રાહ્મણ તો તરત ત્યાંથી ઉઠી પાછો પોતાના વહેવાઈને ઘેર ગયો. જતાંવેત પેલા રૂપિઆની થેલી છોડી વહેવાઈ પાસે ફગલો કર્યો. આ જોઈ વહેવાઈ તો વિચારમાં પડ્યો કે આ શું ? તેને રૂપિઆ ઓછા પડ્યા હશે ? એમ વિચારી પેલા બ્રાહ્મણને કહ્યું તમને રૂપિઆ ઓછા પડ્યા છે કે શું ? એમ નહીં થાય. તમારે વધારે જોઈએ તો સો બસો રૂપિઆ લઈ જાઓ, પણ મારે ઘેરથી ભાગી સગપણ બીજા કરો તો અમારી લાજ જાય. માટે બીજાને ત્યાં કરશો નહીં. આ સાંભળી પેલો બ્રાહ્મણ બોલ્યો કે બાઈ મારે તો તમારા રૂપિયા બિલકુલ જોઈતા નથી. મેં કાંઈ વધારે લેવાને રૂપિઆ પાછા આપ્યા નથી, પણ એક નીચ જાતની ચંડાલણીના વચન રૂપી બાણના બોધથી તમને તમારા રૂપિઆ પાછા આપ્યા છે. તમે તમારે સારાં લગ્ન જોવરાવી નફી કરી પરણવા સાફ વહેલા આવજો. હું કંકુને ચાંદલે (કુશ્ણાર્પણ) કન્યા દઉં છું. મારે હવે દીકરીની બદામ સરખી પણ હરામ છે. એમ કહી પોતાને ઘેર આવ્યો, ને બધી વીતેલી વાત બાઈ તથા સ્ત્રીને સંભળાવી. થોડા દિવસ પછી જાન આવી એટલે પોતાની દીકરીને પરણાવી દીધી. તેમાં એક બદામ પણ તેની લીધી નહીં. આ વાતને થોડા રોજ થયા એટલામાં આ ચર્ચા આપ્યા ગામમાં ચાલી ને રાજાને ખબર થઈ. તેથી બ્રાહ્મણને બોલાવી પૂછ્યું, તારે બ્રાહ્મણે જેવી

હતી તેવી બધી વાત કહી. એ સાંભળી રાજા ખુશી થયો, ને તેને શાખાશી આપી શરપાવ આપ્યો. ગામમાં ઢંઢેરો પીટાવી કહ્યું કે મારા રાજ્યની હદમાં રહી કોઈ માણસે કન્યાવિક્રય કરવો નહીં. જે કરશે તેને દેશપાર કરવામાં આવશે. એવી રીતે બંદોબસ્ત કરાવ્યો. હવે ઉપલા દૃષ્ટાંતથી જુઓ કે કન્યાવિક્રય કરવો એ કેવું નીત્ય અને પાપ ભરેલું કામ છે.

કન્યાવિક્રય એટલે આસુરવિવાહ કરવાનું શુદ્ધોને પણ આપણા શાસ્ત્રમાં કહેલ નથી. તે શુદ્ધો એટલે કોળી, વાઘરી, વગેરેની સાતિ. હાલમાં તે સાતિની અંદર પણ એવો ધારો હોય છે, કે આટલાજ પૈસા લેવા દેવા તે ઉપરાંત કોઈલે તો નાતનો ગુન્હેગાર થાય, અને નાત તરફથી તિરસ્કાર મળે. તેનાં કરતાં પણ ઊંચી સાતિઓમાં તો ભૂંડો રીવાજ છે. આતો જોને જે ખુશીમાં આવે તેટલું લે દે છે. તેમાં નાત તરફથી તેને કોઈ જાતનું બંધન નથી. તેઓ તો જાણે આ ગુજરાત ચલાવવાનો ધંધો હોય નહીં ? તેની પેઠે થઈ રહ્યું છે. કેમકે પોતાને ઘેર દીકરી અવતરી એટલે જાણે હુંડી પાકી હોયની એમ સમજે છે. પરંતુ ભાઈઓ !! વિચારો, -એવા પૈસા લેવાથી શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે ખરું જોડું બંધાતું નથી, તથા શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે કેટલું પાપ ભાગે છે. વળી તેની અધમ પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે, એવું કહેલું છે. તે ધ્યાનમાં રાખી વિચારવું જોઈએ. વળી આ પ્રમાણે મિળવેલો પૈસો બહુ કાળ ટકતો નથી, તેમ સારાં કામમાં વપરાતો નથી, એમ જોવામાં આવે છે.

હાલ કેટલીક સાતિઓમાં વસ્તીનો ઘટાડો થતો જાય છે. તેનું આ એક મોટું કારણ છે. જેના ઘરમાં બે ચાર પુત્ર હોય, તેઓ

માંડ માંડ પેટ બાળી પૈસા ભેગા કરી પરણ્યા હોય, તેમાં કોઈની નશીબ જોગે સ્ત્રી મરી જાય, તો તે બિચારાનાં ભાગ્ય કરી વળ્યાં. એક વખત માંડ માંડ ઘણી મુશીબતે ઘર મંડાયું, તો કરી પરણવાની આશ્ચર્યે શી ? એ બિચારો તો રત્નળી રખડી આ સંસારમાં અને પોતાની સાતિમાં અવતરી જેવો આવ્યો, તેવો વાંઠો રહી દુઃખી થઈ અવતાર પુરો કરે. આવા ચાલથી ઘણી સાતિઓમાં ઘણાઓના વંશ ગયેલા છે. જે ગામમાં જે સાતિનાં ઘણાં ઘર હતાં, તેમાં આજે તપાસ કરીશું તો ઘણાઓના વંશ આવાં કારણથી ગયેલા જણાશે, અને તેથી આગળનાં કરતાં આજે ઘણાં ઘર ઓછાં માલમ પડશે.

અરસપરસ સાટાંપાટાં કરી સામસામું કરવાનો રિવાજ ઘણી નાતોમાં છે. તે પણ તેવોજ પાપી અને હાની કરતા છે.

કોઈ એવો પ્રશ્ન કરે કે અમે દીકરીના પૈસા ન લઈએ, પણ પાછા અમે અમારા દીકરાને પરણાવીએ ત્યારે દેવા પડે. માટે તેનું શું કરવું ? તેનો એટલોજ જવાબ કે ભાઈઓ !! આપણા દીકરાનું શું થાશે ? તેનો વિચાર નહીં કરતાં ફક્ત એટલુંજ કરવું કે પોતાના દીકરાને ભણાવી ગણાવી સારા લક્ષણવાળા કરવાની ફિક્કર રાખવી. તો તે એમની મેળે સારા થઈ પરણશે. વળી સાતિમાં લેવાદેવાનો ચાલજ બંધ કરેલો હોય, તો પછી દીકરાના શા માટે આપવા પડશે. પરમેશ્વર સૌને આપી રહે છે. સારાં કૃત્ય કરનારનું સારુંજ કરશે. કોઈ પોતાની દીકરીના પૈસા લે છે, તેને પોતાના દીકરાને પરણાવતાં દેવા પડે છે, એટલે અહીં સરખે સરખું થઈ રહ્યું. પૈસાદાર થવાની આશા હોય તેતો બંધ પડી, પણ ઉલટું આ લાલભંચુર દુનિઆમાં

જે પાપ મેળવ્યું તે પાછું ટળવાનુંજ નહીં. એવા પાપી પૈસા લઈ દીકરાને પરણાવવાનો વિચાર નહીંજ કરવો. તેના કરતાં દીકરો વાંઠો રહે તે સારું, જે પાછું પાપ ભોગવવું ન પડે. પાપી કર્મ કરી સુખ મેળવવા ઇચ્છવું એના જેવું એકે ભૂંડું નથી. એવે રહેતે મળવેલું સુખ અંતે નાશકરતા થઈ પડેછે.

કન્યાવિક્રયનું પાપી કામ કરનારાને પરમેશ્વર શિક્ષા બદલ અવળી બુદ્ધિ આપે છે, તે તેઓ જાણી શકતા નથી. હરામના પૈસા મળવાથી મોહીત થઈ જાણે છે કે આપણે હવે શી ફિકર છે ? ધંધો નહીં કરીએ તો પણ હરકત નથી. એવા એવા તુરંગ લાવી સારો ધંધો કરવાની દરકાર કરતા નથી, ને કરેછે તો તેવા પાપી માણસને પરમેશ્વર બરકત આપતો નથી. પણ પાપી પૈસાથી થએલી પાપ-બુદ્ધિથી બીજી દીકરી હોય તો તેપર ઠાંપી મેસી રહેછે, અને આવેલા પૈસા બેઠાં બેઠાં અયોગ્ય રીતે વાપરી ખાઈ જાય છે. છોકરો હોય તેને પણ પરણાવતાં માંએ માગ્યાં દામ દેવા પડે, અથવા ઇશ્વરી કૃત્યથી કોઈ જાતનું નુકસાન લાગે છે. નુકસાન એ અપરાધ રૂપ વૃક્ષનું ફળ છે. જેવું કૃત્ય કરીશું તેવું ફળ મળશે. એમ અનેક રીતે ખરાબ થઈ દરિદ્રી અવસ્થામાં આવે છે.

આવા ઘણા દરિદ્રી અને નીચ કામ કરનારની સંગતની અસરથી જ્ઞાતિજનો આજસુ, સુસ્ત, પાપી ધંધા ઉપર આશરો રાખી પેટ ભરનારનારા થઈ જાય છે.

કહેવત છે કે:—“જેવું બીજ વાવીએ તેવું ફળ થાય” તે પ્રમાણે અધમ કર્મ કરનારાની પ્રજા પણ અધમ એટલે નીચ બુદ્ધિની, આજસુ, સુસ્ત, દરિદ્રી, પાપીધંધા ઉપર આધાર રાખી પેટ ભર-

નારી, લૂલી, પાંગળી, અબણ, અધર્મી, ને મૂર્ખ થતી જાય છે. એમ તેમનો દહાડે દહાડે વધારો થવાથી આખી જ્ઞાતિ અધમ થઈ હલકી થઈ જાય, એમાં નવાઈ નથી.

આગળ કહ્યું છે કે સહાયી વગર કોઈ પણ કર્મ શરૂ થઈ શકતું નથી. તેમ જી એ સંસારના સર્વ કર્મમાં સહાયી છે. યજ્ઞ યાગાદિક ધર્મનાં શુભ કામો જી સાથેજ થાય છે. જ્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોડું જોડાતું નથી, ત્યારે શુભ કામ એવી જી સાથે રાખી થઈ શકતાં નથી, ને થાય છે, તો તે ખરેખર કૃણ આપતાં નથી. હાલ કેટલાક કહે છે કે બાઈઓ ? આજે કુળીયુગ છે. તેથી જ ધર્મ ક્રિયાઓ થાય છે, તે ખરાખર કૃણ નથી આપતી, પણ તેઓ એટલું નથી સમજતા કે આજે ક્રિયા કરનારા છે, તે ક્રિયા કરવાને લાયક નથી. કારણ કે તેમનાં અંતઃકરણ અનેક અધર્મીત કર્મના પાપરૂપી મેલથી ભરેલાં છે. માટે તે શું કૃણ આપે? જ્યાં પાપરૂપી ઘણો મેલ ભરેલ હોય, ત્યાં પુણ્યના કૃણ રૂપી સારો રંગ લાગતો નથી.

કન્યાવિક્રયનો પૈસો લઈ ધનવાન થવાની ઇચ્છા રાખવી તે જોડું છે. એવા પૈસા લેનારની સ્થિતિ તરફ વિચાર કરશો તો બહુ ભૂંડી માલમ પડશે. તે આવે ત્યારે તો સારો લાગે પણ અંતે “ચાર દહાડાનું ચાંદરડું” તેના પેઠે પાછું તેવુંને તેવુંજ. ઉલટું ઘરમાં હોય તેને પણ તાણી જાય. કહેવત છે કે:—“એવો પૈસો તો બિલાડીનાં રૂપાંટાં જેવો છે.” એટલે તેના એકતા અનેક દેવા પડે છે.

“જેવે રસ્તે પૈસો આવ્યો હોય તેવે રસ્તે જાય” તે પ્રમાણે અધમ રસ્તે મળવેલો પૈસો સારે રસ્તે ભાગ્યેજ જાય છે. તેવો પૈસો દુર્વ્યસન, વેશ્યા, ચોરી, લૂટ, અને દીકરાને પરણાવતાં દેવા પડે, ઘરમાંથી કોઈની જી મરી જાય તો તેને ફરી પરણાવવામાં બેસે,

અયોગ્ય રહેતે ખાવા પીવામાં, કોઈ અચાનક કારણ વરો આવી પડે તેમાં; એમ અનેક રહેતે જવાનો માર્ગ કરી ધરના પૈસા શીખે બ્યા-જમાં તાણી જાય છે. એવો પૈસો સ્થિર થઈ ધરમાં રહેતો નથી. માટે એવા કામ કરનારા અને એવા પૈસા એ બંને અધમ છે.

એવા પૈસા તરફ જરાપણ નજર નહીં રાખતાં શુદ્ધ રીતે પૈસો મેળવી શુદ્ધત્વ પ્રાપ્ત કરો. સારે માર્ગે મેળવેલું દ્રવ્ય આખરે વધારે છે, તેમ કુમાર મેળવેલું દ્રવ્ય એમ લગાડે છે.

મનુ. અ. ૫ શ્લોક ૧૦૬ માં કહ્યું છે કે:—

સર્વેષામેવશૌચાના, મર્થશૌચંપરંસ્મૃતમ્ ।

યોર્યેશુચિઃસહિશુચિ, નમદ્વારિશુચિઃશુચિઃ॥

અર્થ—સર્વે પ્રકારની શુદ્ધતા તથા યોગ્યતામાં મારે માર્ગે ધન મેળવવું, એ શુદ્ધતા મોટી ગણવામાં આવી છે. કારણ કે ધન મેળવવામાં જે યોગ્ય છે તે શુદ્ધ છે. મારીને પાણી લઇને જે હાથ શુદ્ધ કરેછે તેનેજ યોગ્ય ત ગણવો.

ગમે તે પ્રકારે દ્રવ્ય મેળવવું એવો નિશ્ચય કદી પણ કોઇએ ન કરવો. પોતાના અસહ્ય ધર્મ પ્રમાણે વિચારી ચાલવું. કહ્યું છે કે:—

શાર્દુલવિક્રીડિતવૃત.

દુત્ક્ષામોપિજરાઠશોપિશયિ, લપ્રાયોપિકષ્ટાંદશા,

માપન્નોપિવિપન્નદીધિતિર, વિપ્રાણેષુગચ્છત્સ્વપિ;

મત્તેભેદ્રવિભિન્નકુંભદલ, નગ્રાસૈકબદ્ધસ્પૃહ;

કિંજીર્ણતૃળમત્તિમાનમહ, તામગ્રેસરઃકેસરી. ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ એજ વૃત્તમાં .

“ભૂખ્યો હોય અને જરાયિ કૂપ્યૈ, શીથીલ તે કાંપથે;
આપત્તિ નડતાંજ તેજ સિંહુ થૈ, કાયા તજ ચાલથે;
તોયે જે શુર હસ્તિ કુંભસ્થળનું, ખાનાર છે માંસ તે;
ખાશે કેસરી કેમ જીર્ણ તૃળને, મૂકી મહત્તા છતે.”

અર્થ--ગમે તો ભૂખ અને ઘડપણથી દુખજો થયો હોય, તેનું શરીર કમળેર થઇને કાંપતું હોય, ગમે તેવી વેદના સહન કરવાની વખત આવે, સધળું તેજ હણાઈ જાય, ગમે તો ઘડીકમાં પ્રાણરહીત દેહ થઈ જાય, પણ જે કેસરી સિંહ હાથીના કુંભસ્થળનું માંસ ખાનારા છે, તે પોતાની મહત્તા મૂકી જીર્ણ એવું જે ઘાસ તેનું ભક્ષણ કરતા નથી.

તેનીજ પેઠે હે મહાન આર્ય પુત્રો !! તમે પણ તમારી અસલ મહત્તા વિષે વિચાર કરો, “ડાચાં તે સાચાં ને પોથાં તે થોથાં” એમ ન ઠરાવો.

આપણા પવિત્ર શાસ્ત્રોમાં શું કહેલું છે, તેના સામી નજર કરો; તેમાં કેવી રીતે ને કેવું દ્રવ્ય મેળવી આવું, કહ્યું છે તે તપાસો; આહું શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ દ્રવ્ય મેળવી અખાજ આવું એ બહુ ખોટું છે. ગમે તો તેના વિના ભલે ભૂખ અને ઘડપણથી દુખજા થઈએ. ભલે શરીર કમળેર થઈ કાંપવા લાગે, ભલે અનેક તરેહનાં દુઃખ આવી પડે, ભલે સધળું તેજ હણાઈ જાય, ભલે ઘડીકમાં પ્રાણરહિત દેહ થઈ જાય, અને ભલે ભિક્ષા માગવી પડે, એ બધું સારું પણ સાચો

અસલ ધર્મ મૂકી પાપ મળવું એ ભૂંડું છે; જે પાછું સદાકાળ ન-
ડ્યાજ કરે. અંતે “ધર્મે જય” અને “પાપે ક્ષય” ॥ એ પ્રમાણે થયા
વિના રહેજ નહીં. સાટે પહેલાંથી વિચારવું તે સારું કહેવાય.

ઉત્તમ પુરુષોએ હરેક કામ કરતાં પહેલાં વિચારવું જોઈએ.
વિચાર્યા વિના જે કાર્ય થાય છે, તે અંતે દુઃખ કરતા થઈ પડી પા-
છળથી પસ્તાવો ઉત્પન્ન કરેછે. તે વિષે કહેલું છે કે:--

માલિનીવૃત્ત.

ગુણવદગુણવદ્વા, કુર્વતાકાર્યમાદૌ ।

પરિણતિરવધાર્યા, યત્નતઃપંડિતેન ।

અતિરમસત્કૃતાનાં, કર્મણામાવિપત્તે ।

ભવતિહૃદયદાહી, શલ્યતુલ્યોવિપાકઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ--ગુણવાળું કે ગુણ વિનાનું કામ કરવું તે પહેલાં પંડિતે
પ્રયત્નથી તેના પરિણામનો નિશ્ચય કરવો. કારણ કે વિચાર્યા વિના જે
કાર્ય થાય છે, તેનું ફળ મરણ સૂધી શલ્યના સરખું હૃદયને દાહ કર-
નારું થાય છે. અરેરે ! ! કંપ્યાના પૈસા લઈ “લાકડે માકડું વળ-
ગાડી દેવું” એ શું ખેદ કરતા ને હૃદયને દાહ કરતા નથી? છે. આવા
અધર્મના પૈસા લઈ પોતાનો ખરો ધર્મ, જે અંતે આલોક ને પરલોક
અંતે ઠેકાણે સાથે આવે છે, બીજી કાંઈ સાથે આવવું નથી, એવો
અમૂલ્ય ધર્મ ખોવો, એના જેવું બીજું કાંઈ ભૂંડું નથી. તે વિષે વિ-
દુરનાતિમાં કહેલ છે કે:--

શ્લોક.

અપ્રશસ્તાનિકાર્યાણિ, યોમોહાદનુતિષ્ઠતિ ।

સતેષાંવિપર્યંશાદ્, ભ્રૂયતેજીવિતાદપિ ॥ ૧ ॥

અર્થ--જે મોહથી નિંદા કરવા યોગ્ય કામ કરેછે તે, તે કામના વિપરીતપણાના દોષવડે જીવિતથી પણ ભ્રષ્ટ થાય છે. વળી વિદુર-નીતિમાં કહ્યું છે કે:--

શ્લોક.

કર્મણાંતુપ્રશસ્તાના, મનુષ્ટાનંસુસ્વાવહં ।

તેષામેવાનનુષ્ટાનં, પશ્ચાત્તાપકરંમતં ॥ ૧ ॥

અર્થ--જે કાર્ય વખાણવા યોગ્ય છે. તે કરવાથી સુખ થાયછે. જો તેવાં વખાણવા યોગ્ય કાર્ય નથી થતાં. તો તેથી પશ્ચાત્તાપ થાય છે, અર્થાત્ નિંદીત કાર્ય પશ્ચાત્તાપ કરાવનારાં છે.

વળી વિદુરનીતિમાં કહ્યું છે કે:--

શ્લોક.

અન્યોધનંપ્રેતગતસ્યભુક્તે, વયાંસિચ્છાગ્નિશ્ચશરીરધાતૂન્ ॥

દ્વાભ્યામયંસહગચ્છત્યમુત્ર, પુણ્યેનપાપેનચચેષ્ટમાનઃ ॥

અર્થ--મરી ગએલા માણસના ધનને બીજી ભોગવે છે, અને તેના શરીરને પક્ષીઓ ફોડી ખાય છે, અથવા તો અગ્નિ ખાળીને રાખ કરી નાંખે છે; પણ અને પાપથી વીંટાએલો તે પુણ્ય અને

પાપ એ મેની સાથે પરલોકમાં જાય છે. (ધન કે શરીર, પુત્ર, સ્ત્રી, આદિ બીજું કંઈ સાથે જતું નથી.)

શ્લોક.

અગ્નૌપ્રાસ્તંતુપુરુષં, કર્માન્વેતિસ્વયંઠતં ।

તસ્માત્તુપુરુષોયત્ના દુર્મસંચિનુયાચ્છનૈઃ ॥

અર્થ—અગ્નિમાં જેનું શરીર નાશ થયેલું છે. એવો પુરુષ(જીવ) પોતાનાં કરેલાં કર્મને અનુસરે છે. અર્થાત જેવાં કર્મ કર્યા હોય તેવાં ફળ ભોગવે છે. માટે હે ભાઈઓ ! ધીરે ધીરે મહેનત કરીને ધર્મને વધારતાં જવો; અર્થાત-કલ્યાણકારક કામ કરતા રહેવું. કામથી, ભયથી, લોભથી, કે જીવવાના હેતુથી, પણ કોઈ દિવસ પોતાનો અરો ધર્મ છોડવો ન જોઈએ. જે માયાથી મોહિત થઈને એવાં કુષ્ટ કામ કરેછે, તે વિષે ગીતામાં કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

નમાંદુષ્કૃતિનોમૂઢાઃ પ્રપદ્યંતેનરાધમાઃ ।

માયયાપહતજ્ઞાના આસુરંભાવમાશ્રિતાઃ ॥

અર્થ—માયાવડે જેનું જ્ઞાન નાશ થયેલું છે. એવા અને અસુરના ભાવને પામીલા નહારાં કર્મ કરનારા, મૂઢ, અધમ પુરુષો મને પામતા નથી. એવું શ્રી ભગવાને કહેલું છે.

વિદુરનીતિમાં કહ્યું છે કે:—

શ્લોક.

નૈમંઙ્ગદાંસિવૃજિનાત્તારયંતિમાયાવિનંમાયયાવર્તમાનં ।

નીડંશકુંતાઈવજાતપક્ષાશ્ચંદાંસ્યેનંપ્રજહંત્યંતકાલે॥

અર્થ—માયામાં ખૂટેલા અને માયાથી વર્ષનારા પુરુષોનો પાપ થકી વેદ ઉદ્ધાર કરતા નથી, એ વેદનો પાંખોને પ્રાપ્ત થયેલા પક્ષી-ઓ જેમ માણસો નાશ કરી નાંખે છે, તેમ તે માયાવી પુરુષોનો અંતઃકાળે નાશ કરે છે. માટે મનુષ્યે કેવી રીતે વર્ષવું તે વિષે ભર્તૃ-હરીએ કહેલ છે કે:—

શ્લોક.

દિવસેનૈવતત્કાર્યં, યેનરાત્રૌસુખંવસેત્
અઘૌમાસેનતત્કાર્યં, યેનવર્ષસુખંવસેત્
પૂર્વેવયસિતત્કુર્યાં, યેનવૃદ્ધઃસુખંવસેત્
યાવજ્જીવેનતત્કુર્યાં, યેનામુત્રસુખંવસેત્.

અર્થ—દિવસે એવું કરવું કે જેથી રાત્રે સુખથી સુવાય, આઠ માસ એવું કામ કરવું કે જેથી એમાસું સુખમાં જાય, પહેલી અ-વસ્થામાં એટલે જુવાનીમાં એવું કામ કરવું કે વૃદ્ધાવસ્થામાં સુખ-થી રહેવાય, અને જીવતાં સુધી એવું કામ કરવું કે જેથી દેહ છોડ્યા પછી પરલોકમાં સુખમાં વસાય.

દુપર કહેલાં મહાન પુરુષોનાં વચનો આ લોક ને પરલોક અને ઠેકાણે સુખી થવાનો માર્ગ બતાવે છે. તો જેઓ પોતાની ચડતી ક-ળા થવાની ઈચ્છા રાખતા હોય, તેમને તે અવશ્ય ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે.

માટે હે ભાઈઓ ! વિચારો કે હાલ જે માયાથી વર્તવાનું સમજ્યું છે, એ ખરેખર નાશ થવાનાં ચિન્હ સમજવાં. “વિનાશ કાલે વિપરીતબુદ્ધિઃ” એ પ્રમાણે થયું છે, તો હવે આમને આમ ક્યાં સુધી જીંધ્યાં કરીશું ? હવે જાગો !! રે જાગો ને જુઓ ?

આ દુનિઆની અંદર પૈસો મેળવવાને ધંધાની ક્યાં ખોટ છે? જ્યાં સુધી કન્યા વિક્રયનો પાપી પદસો લેવાની ઈચ્છા હશે, ત્યાં સુધી પરમેશ્વરે સારી જુદિ આપી સારો ધંધો સુજાડનારે નથી, એ નક્કી સમજવું.

જુઓ કેટલીક સાતિમાં કન્યાવિક્રયનો ચાલ નથી, તો તેનું ગુજરાન નથી ચાલતું ? તેઓના સ્થિતિ તરફ નજર કરો ! તેમને પરમેશ્વરે સારા કામથી સારી જુદિ આપી કેવી સારી સ્થિતિ કરીછે, અને તેઓ કેવા સુખી અને સૌથી ચડીઆતા ગણાય છે. એ સૌ સમજાવો જાણેછે. છતાં તે તરફ વિચાર નહીં કરતાં આંખઆડા કાન કરી ધર્મ ધર્મને ઢેકાણે મૂકી ગાડરીઆ પ્રવાહની પેઠે ચાલ્યા જવું, એ ખરેખર અફસોસ કર્યા જેવુંછે. જ્યાં સુધી એ દુષ્ટ ચાલ હશે, ત્યાં સુધી તે મનુષ્યનું કે તે સાતિનું ભલું થાય એ ધારી શકાતું નથી. અરે યવનલોકો જેવા કે ઘણા ખરા મુસલમાન, પારસી, ક્રિશ્ચિયન કાંઈ દીકરીઓ વેચી તમારી પેઠે પદસિ લેતા નથી. તેઓથી પણ તમે આર્થો ગયા !! અફસોસ !! અફસોસ !!

દીકરીને પરણાવતી વખતે સારાં લગ્ન જોવરાવવાનો રિવાજ છે. તે એટલા સારૂ કે જોડું સુખી રહી આનંદમાં દિવસ ગુજારે, પણ તેની સાથે એટલું નથી વિચારતા કે તેને ખરું સુખ તો સારો જમાઈ ને ઘરમાં આવ્યાને હશે તો મળશે. જમાઈના ઘરમાંથી પૈસો ઉસરડી લઈએ, ને પછી સારૂં મુહૂર્ત પૂજાવીએ જે તે સુખી થાય.

પણ તેથી તે ક્યાંથી સુખી થાય ? દુઃખનું મુહૂર્ત તો પૈસા લઈ પે-
હેલાંથીજ કુંધું છે. પછી એવો ખોટો ઢોંગ દેખાડવો, એ ક્યા ડહાપ-
ણની રીત ? માંડે કહેવું એમ નથી કે મુહૂર્ત ન જોવાં, તે જોવાં,
પણ પહેલું ખરું જોવાનું એ કે સારો જમાઈ, ને તેના ઘરમાં ખા-
વાનું, પછી બીજી વાત કરવી એ વાજબી છે.

કન્યાવિક્રય કરવા વાળા કન્યાદાન દેવાને ખેસે છે. તે વાજબી
જોઈએ તો ખરું નથી. કારણ તેણે ક્યાં ખરું કન્યાદાન દીધું છે ?
તેણેતો વિક્રય કરેલો છે, માટે તેનું દાન દેવું આ ઠેકાણે ક્યાં રહ્યું ?
ને પછી કન્યાદાન દેવાનો ઢોંગ કરવો, એવો ખાવાના રૂપિયા લીધા
છે, એવું જોયો જાણતા ન હોય, તે સમજાએને તેમજ પરમેશ્વ-
રને છેતરી તેના અમણા ગુનેગાર થવા જેવું છે.

એક નાગર ગાગર ભરાય એટલા રૂપિયા લઈને પછી કન્યા
દાન કરવા બેઠો, ત્યારે ગોરે કન્યા દાનનો સંકલ્પ કરાવીને કન્યાદાન
અપાવ્યું. પછી કન્યાના આપ પાસે કહેવરાવ્યું કે “મયાદત્તા” એ કન્યા
દાન કર્યું. પછી કન્યાની મા પાસે કહેવરાવ્યું કે “મયાપિદત્તા” એ પણ ક-
ન્યાદાન કર્યું. પછી ગોરે વરને કહ્યું કે તમે કહો કે “મયામતિર્નૃકૃતા” એ
કન્યાદાન લીધું. ત્યારે વરે ગોરના કાનમાં કહ્યું કે “અંદા ખરીદ કરેકે
લેત્તા” જુઓ એનું નામ કન્યાદાન કહેવાય નહીં, પણ કન્યા વેચી
કહેવાય.

દીકરીના મામાપો તેના ઘરમાંથી પૈસા ઉસરડી લે છે. તેથી
તે બિચારીને રોટલા ખાવાના પણ વખતે સાંસા પડે છે. દીકરીનો
ઘણી ઘણા વર્ષ દુઃખ વેઠી માંડમાંડ થોડા પૈસા પેટ ખાળી ભગા
કર્તા હોય, ને થોડા કરતે લઈ મુશીબતે પરણે. હવે જોના કરતે પૈ-

સા લીધા હોય, તેને પણ દેવા પડે, તથા તે મળવવાને પેટમાં પૂરો રોટલોએ નહીં આતાં દુઃખ વેડી પૈસા ભિના કરવાનો વિચાર કરે, તેમાં વળી છોકરાં છૈયાં થઈ પડે. જ્યાં બિચારાં સ્ત્રી પુરૂષ કરજ પડે કરવામનિ પોતાનું પેટ ભરવાનું કરવામાં રાત દિવસ ઊંઘતાંએ ન હોય, ત્યાં વળી છોકરાંનું પેટ ભરવાનું માથે આવી પડે, એમ ચારે તરફની વ્યાધીથી તેઓ ધણાંજ દુઃખી થઈ સંસાર ઉપર કંટાળો લાવે છે. ને દીકરાને તેનો ધણી નિસાસો નાંખી કહેશે, કે આ બધું દુઃખ તારાં માઆપના પ્રતાપથી છે. મારી પાસેથી પૈસા લેવામાં પાછુંવાળી જોયું નથી. એવાં એવાં સાસરીઆનાં તથા ધણીનાં મેણાના મારથી, તથા પોતાને પડતાં દુઃખથી, તે બિચારો નિસાસો નાંખી હાય, હાયના પોકાર કરી માઆપને વારંવાર ભુંડા આપ દેછે, ને કહેછે માઆપે પોતાનો સ્વાર્થ તાકી મારાં સુખ દુઃખ તરફ કાંઈ વિચાર રાખ્યો નથી. અરેરે!! એમનું બુદ્ધિ થજે. આવા આવા હાય, હાયના પોકારથી જોને આપ દેછે, તેનું બુદ્ધિ થઈ જતાં વાર લાગતી નથી. તે વિશે આપણા પવિત્ર શાસ્ત્રમાં લખેલું છે કે;—

મનુ. શ્લોક.

શોચંતિજામથોયત્ર, વિનશ્યત્યાશુતત્કુલં॥

નશોચંતિતુયત્રૈતા. વર્ધતેતદ્વિસર્વદા॥

અર્થ—જે કુળમાં સ્ત્રીઓ દુઃખથી શોકાતુર રહેછે. એ કુળનો જલદીથી નાશ થાયછે, અને જે કુળમાં સ્ત્રીઓ પ્રસન્ન રહેછે. એ કુળ ઉમેશાં વધતું જાયછે. અથવા ઊંચું થાયછે. વળી મનુસ્મૃતિમાં કહેલું છે કે;—

શ્લોક.

જામયાયાંતિગેહાનિ, શપંસ્યપ્રતિપૂજિતાઃ॥

તાનિકૃત્યાહતાનીવ, વિનશ્યંતિસમંતતઃ॥

અર્થ—શ્રીઓ જેને દુઃખથી હાય, હાય, ઇત્યાદિ શબ્દોવડે આપ દેહે તે ગૃહસ્થોનું કુટુંબ સર્વ પ્રકારે નાશું પડીને જલદી નાશ પામેછે. જેમ કૃત્યા એટલે કાંઈ ન કરવાની ક્રિયાઓથી કુળનો નાશ થાયછે, તે પ્રમાણે. મોટે જે લોકો પોતાના કુટુંબની ચડતી કળા થવાની ઇચ્છા રાખતા હોય, તેમણે પોતાની પુત્રીને વસ્ત્રાભૂષણથી કે અન્ય વગેરે પદાર્થોથી દુઃખી થવા દેવી નહીં.

શ્રીઓને રાજી રાખવી, એવો ધર્મ કેટલીક બ્રાહ્મણોની સાતિમાં આજ પણ છે, આપણે વિચારવું જોઈએ કે આપણે ઉત્તમ શ્રદ્ધાઓના વંશજો છીએ. એ તરફ વિચાર કરી બ્રાહ્મણોનો ખરો ધર્મ જોડવો ન જોઈએ. દુઃખ પડીને પણ ધર્મનું રક્ષણ કરવું. શું કરવાને બ્રાહ્મણનો શ્રેષ્ઠ અવતાર મળ્યો છે! તે વિચારો! તે વિશે મનુસ્મૃતિમાં કહેલું છે કે:—

શ્લોક.

ઉત્પત્તિરેવવિપ્રસ્ય, મૂર્તિર્ધર્મસ્યશાશ્વતીઃ॥

સંહિધમાર્થમુત્પન્નો, બ્રહ્મભૂયાયકલ્પતેઃ॥

અર્થ—બ્રાહ્મણનો જન્મ એજ કોઈ ધર્મનો અખંડ અવતાર છે. કારણ બ્રાહ્મણ ધર્મને અર્થ તથા મોક્ષે પહોંચાડવાને અર્થ ઉત્પન્ન થયેલા છે.

શ્લોક.

ब्रह्मणोजायमानोहि, पृथिव्यामधिजायते॥

ईश्वरसर्वभूतानां, धर्मकोषस्यगुप्तये॥

અર્થ—બ્રાહ્મણ જન્મે છે ત્યારથીજ તે પૃથ્વી ઉપર એટલે ગ-
ણાય છે. સર્વ પ્રાણીઓનો એ ઉપરી છે. ધર્મ રૂપી ભંડારનું રક્ષણ
કરવાનું કામ એને સોંપેલું છે.

ઉપર લખેલા બે શ્લોક વાંચીને તથા સાંભળીને મનમાં વિ-
ચાર કરો કે આપણે કોણ છીએ ? શું કરીએ છીએ ? અને શું કર-
વું જોઈએ ? હે રૂપિપુત્રો વિચારો તમારો મહિમા કેવો છે. હાલતો
“વાહાર ત્વાંથીજ ધાડ” “વાડ વેળને સ્વાય” એવું થાય છે.

બ્રાહ્મણ ધર્મરૂપી ભંડારનું રક્ષણ કરનાર પોતેજ તે ભંડારને
તોડી આવાં કન્યાવિક્રય જેવાં અવળાં કૃત્ય કરશે, તો પછી તેમનો
દાખલો લઈ નીચા વર્ગના લોકો કરે, એમાં નવાઈએ શી ?

કહેવત છે કે :—“દીવાની પાછળ અંધારું” તેના પેઠે બ્રાહ્મણો-
ના બાપદાદાઓ મહા પ્રતાપિ થઈ લોકોને નીતિને અને સદાચરણને
રસ્તે ચલાવવાને અનેક મહાન ગ્રંથો ગુંથી પોતે તેમાં કહ્યા પ્રમાણે
ચાલી પોતાનો દાખલો બીજાઓને દેખાડી સારે રસ્તે ચલાવવાને
અહોનિશ પ્રયત્ન કરતા. એવાં એવાં અનેક સર્વોત્તમ કાર્યોમાં મં-
ડ્યા રહેવાને લીધે, તેઓ સર્વથી એટલે ગણાઈ ગયા. તેના પુત્રો
આજે પોતાના પવિત્ર બાપદાદાઓની ખરી વડાઈ છોડીદઈ કૌનિષ્ઠ
કર્મ આદરી નીચ કામ કરનારની પંક્તિમાં આવતા જાય છે. ખરે !!
પરમેશ્વરની ગતિ ન્યારી છે. અસ્તોદયનું ચક્ર કોઈને પણ છોડવું ન-

થી. જેઓના વડીલોની સદ્ગુણિ પગથીએ ચડી ઠેક શીખર
સુધી જઈ પહોંચેલી, અને જેના કીર્તિના કિરણોએ ચોતરફ
ફેલાવ કરી આખી પૃથ્વીમાં પ્રકાશ કરી મૂકેલ, અને જેના ગુણ-
નું ગાયન પ્રાચીન અને અર્વાચીન લોકો નિશ્ચિત ગાયા કરતા, ને
ગાયા કરેછે. એવા પ્રખ્યાત ઉત્તમ રૂપિઓના બાળકો આજે અ-
જ્ઞાનતાની અંધારી આવવાથી એજ કર્મ જોડી કનિષ્ઠ કર્મ ગ્રહણ ક-
રવાને લીધે તેઓના સત્કીર્તિ ધોરે ધોરે પગથીએ પગથીએ શીખ-
ર ઉપરથી ઉતરવા માંડીછે. તે એટલે સુધી આવીછે, કે સાવ નહીં
જેવી થવાનાં ચિહ્ન દૃષ્ટિએ દેખાવ આપેછે, અને હજી નહીં ચે-
તતાં એમજ ચાલ્યા કર્યું, તો આગળ જતાં શું થશે? એ કહી શકા-
તું નથી.

જેજે જ્ઞાતિઓના અંદર આવો નુકશાનકારક ખરાબ રિવાજ
હોય, તે શોધી તપાસી દૂર કરવા. જે સદ્ગુણથી આગેવાન થઈ પ-
રોપકારાર્થે ઉપાડી લેશે; તો તેમનાં નામ પણ સ્વજ્ઞાતિમાં અચળ
રહી જવાનાં એ નક્કી. કદી શરૂ કરેલાં કામમાં વિઘ્ન આવી પડે, પણ
હિમતથી કરે જવાથી ધારેલ મનોર્થ સફળ થઈ જવની દૃઢતા ફરકા-
વશે. કહેલુંછે કે:—

શ્લોક.

યથાયથાહિપુરુષઃ કલ્યાણેકુરુતેમનઃ॥

તથાતથાસ્યસર્વાર્થાઃ સિદ્ધંતેનાત્રસંશયઃ॥

અર્થ—જેમ જેમ માણસ કલ્યાણકારી કામ કરવામાં મન લગા-
વતું જાયછે, તેમ તેમ તેના સઘળા મનોર્થો સિદ્ધ થતા જાયછે. એ

નિઃસંદેહ છે. કન્યાવિક્રય નહીં કરતાં સુસોએ તે કુચાલ દૂર કરવા. સારા ધારાઓ બાંધવા, અને જ્ઞાતિ જનોને સમજાવી તેમાં ભિળવવા. ધારા પળાવવાને અથવા બાંધવાને જે જે આગેવાનો હોય, તેમને પણ એટલી વિનંતિ છેકે જે એ ધારા પાળવા ખુશી હોય તેમના કષ્ટલાત લઈ સમાનતા રાખી તેઓને તેમાં દાખલ કરવા જોઈએ. એમ થવાથી ખુશીની સાથે સૌ એ તરફ વળશે, અને તેથી જે કુષ્ટ કન્યાવિક્રયનો ધારો છે તે દૂર થશે.

વળી એ કામ પાર પાડવાની ઇચ્છા વાળાઓએ એ ધારામાં ભળનારાઓનો વધારો થવામાં જેને જાતની ખામીઓ અને અડચણો લાગતી હોય તે દૂર કરવી જોઈએ.

હરકોઈ એવા ધારાની મંડળીના મુખ્ય મેંબરો તથા બીજા મેંબરો અંદર અંદર સંપથી, સમભાવથી, અને અપક્ષપાતપણેથી વર્તે તો તે મંડળી દિવસે દિવસે આબાદ થયા વિના રહેજ નહીં. માટે એ વાત ધારા બાંધનારાઓએ ખૂબ લક્ષમાં રાખવી.

કેટલાક એમ સમજે છે, કે જે માણસો ઈચ્છ કુળમાં દીકરી દે, તેને આબરૂ મળે; તથા એ સારો કહેવાય, પરંતુ હાલ ઈચ્છકુળ એનો અર્થ તો થોડાજ સમજે છે. તેઓ એમ સમજે છે કે જેઓના આપદાદા ઈચ્છ કુળના કહેવાતા હોય, તેના પુત્રો તે ઈચ્છ કુળનાજ કહેવાય. પછી તેઓ ગમે તેવી નહારી સ્થિતિમાં ને ગમે તેવા નહારાં કર્મ કરનારા હોય, તો પણ તેમના આપદાદાના નામ પરથી તેમને ઈચ્છકુળના ગણીને તેને પુત્રી દે છે, પરંતુ ખરે ઈચ્છ કુળ કોણે કહેવું, અને ઈચ્છકુળ કહેવાનું કારણ શું? તે થોડાજ માણસો સમજે છે.

અસલ જેઓ વિદ્વાન, ડહાપણ વાળા, અને સદાચરણી હતા, તેમનેજ ઈચ્છ કુળના ગણ્યા હતા; અને તેથીજ તેઓને કન્યા દેતા

હતા. માટે પ્રથમ ઊંચકુળમાં કન્યા દેતા એ સંભવિત હતું, અને હાલ પણ તેવા કોઈ ઊંચ કુળના સારા માણસને કન્યા આપવી એ વાજબી છે, પણ હાલતો કેટલાક ઊંચકુળના કહેવાતા છતાં સારા ગુણવાનુ કે વિદ્વાન થોડાજ હોયછે, તો પણ તેને કન્યા દેછે એ બહુ ખોટું છે. તે અંતે દુઃખકરતા થઈ પડેછે. કન્યાવિક્રય કરીને રૂ.૧૦૦) આડસે લે, તોપણ ઊંચા તે ઊંચા, વળી જે કન્યાનું મોસાળ આપણી નાતમાં ન હોય, એવી કન્યાને પરણે, તો પણ ઊંચા તે ઊંચાજ ગણાયછે. એવો ચાલ પ્રથમ નહોતો. સદ્ગુણ વિના ઊંચકુળ ટકી શકતું નથી. તે વિશે આપણા શાસ્ત્રમાં કહેલછે કે:—

શ્લોક.

નજારજાતસ્યલલાટશ્રંગમ્॥

કુલપ્રસૂતસ્ય નપાણિપદ્મં॥

યદાયદામુંચતિ વાક્યત્રાણં॥

તદાતદાજાતિ કુલપ્રમાણં॥

અર્થ—બલિચારી પુરૂષ કે સ્ત્રીથી જે ઉત્પન્ન થએલ હોય, તેના કપાળમાં કાંઈ શીંગડાની નિશાની હોતી નથી. તેમ સારા કુળથી ઉત્પન્ન થએલ હોય, તેના હાથને વિષે કાંઈ પદ્મ નથી હોતું, પણ, જ્યારે જ્યારે જે માણસ વાક્ય રૂપી બાણ મૂકેછે, ત્યારે તેની જાતિ કે કુળ ઓળખાયછે. માટે ખરેખરા સદ્ગુણ વાળા હોય, તેજ કુળવાન ગણાય, ને જે તેવા ગુણ તેમાં ન રહે, તો તે અકુળવાન થઈજાય, અને અકુળવાન હોય, તેની પ્રજા પાછી સદ્ગુણ વાળી

થાય, તો તે કુળવાન ગણાય. માટે ખરેખરાં કુળનો આધાર સદ્ગુણ ઉપર ટકી રહેલો છે. હરેક વસ્તુમાં ઊંચ નીચ પાણું તેના ગુણ ઉપરથી કહેવાય છે, તેમજ સદ્ગુણીને ઊંચો અને દુર્ગુણીને નીચો તો કહેવો જોઈએ. અને સૌ સદ્ગુણીને સરખા ગણવા જોઈએ.

નાત માત્ર એક બીજની અનુકુળતાને અરસ પરસના હિતને લીધેજ બંધાએલી હોય છે. તેમાં જ્યારે એક બીજને ઊંચ નીચ ગણે, ને અરસપરસ અદેખાઈ રાખે, ત્યારે તેમનો સંબંધ રાખવા માં કાંઈ લાભ નથી, એવું સમજવાથી ઉલટો માંહોમાંહે કુસંપ વધે છે. માટે એ ખોટી વડાઈ મૂકી દેવી ક્રૂર એટલુંજ વિચારવું કે આપણે કન્યા ક્યાં દઈશું તો સુખી થશે, એવું સાઈ ઠેકાણું જોઈને તથા સારો વર જોઈને દીકરીને દેશે તોજ સુખી થવાનો માર્ગ છે. એક બીજને નીચ ઊંચ ગણી સૌ ઉપર સરખી પ્રીતિ ન રાખીએ તો કુસંપ થાયજ, ને એમ થાય ત્યાં સુધારો થવામાં અડચણ આવે. આજ સુધીમાં જો સુધારાઓ થયાછે ને થાયછે તેના આગેવાનો સૌ ઉપર સરખી પ્રીતિ રાખી, તન, મન, અને ધનથી મંડ્યારહેછે, ત્યારેજ તે કામ પાર પડી શકે, અને પોતાનું નામ અમર કરે. એમ થશે તોજ સાતિઓ કન્યાવિક્રયથી દિવસે દિવસે નબળી થઈ છે ને થતી જાય છે. તે અટકી પાછી ચડતી પાછરીએ આવશે, અને જમાના પ્રમાણે બીજી સારી સાતિઓની સાથે ઊંચા પંક્તિમાં ગણાશે.

આફ્રિકાખંડમાં તેમજ બીજા કેટલાક દેશોમાં ગુલામ લેવાનો ધંધો ચાલતો હતો. જંગલી દેશોમાં બળીઆના બે ભાગ હોય છે, ને નબળા પર બળવાન લોકો કાપે છે; તે પ્રમાણે જંગલી લોકો ઉપર હુમલા કરી તેમને પકડતા અને તેમને, તેમની ઓરતો, અને બા-

જામચ્યાંને પરદેશમાં પૈસા લઈ વેચતા. જેમ જનવરોનાં સાટાંપા-
ટાં થાયછે, અથવા, પછિસા આપી ખરીદવામાં આવેછે, તેમ ગુલા-
મોને ધનવાન લોકો પછિસા આપી ખરીદતા હતા, અને તેમની પા-
સે ગુલામી કરાવતા હતા; અને ગુલામ તરફિ તે બિચારા તેમની
સાથે વર્તતા હતા. આવો ધંધો અને આવું અંધિર ઘણા કાળ સુ-
ધી ચાલ્યું, પણ અંગ્રેજ સરકારના ન્યાયી ને નીતિ વાળા રાજ્યમાં
આ ધંધાનો અટકાવ થયો. તેઓએ લાખો રૂપિયા ખર્ચિને આ
કુટ્ટ ધંધો તોડીપાડી કુઃખી થતા ગુલામોનો આશીર્વાદ લીધો, પણ
મિત્રો, આપણે ખર્ચિત દિલગીર થવું જોઈએ કે આપણા પોતાના
જ દેશમાં—આપણા પોતાનાજ માં પાસે, અંગ્રેજ સરકારના ધન-
સાક્ષી અમલમાં—સુધરેલા રાજ્યમાં—કમકમાટી ઉપજાવે એવી
રીતે કન્યાઓનાં સાટાં અને વેચાણ થાયછે. અંધારામાં નહીં પણ
ઘોળે દહાડે—લોકોના અને શાણી સરકારના દેખતાં—શા માટે અં-
ગ્રેજ સરકાર એવાં વેચાણનો અટકાવ કરતી નથી, શા માટે સુધારા
વાળાઓ જોયો અમથી ખૂમો પાડી રહ્યાછે, તેઓ કાંઈ અંદોખરત
કરતા નથી? પ્રજાનું હિત ઇચ્છીને દેશી લોકોનું સંસાર સુખ સુધા-
રવા લાંબો કાળ થયાં પ્રયત્ન કરતા છતાં તેઓ, લોકોનાં ધ્યાન પોતા-
ના તરફ ખેંચવા કૃતેહમંદ થઈ શક્યા નથી!! શા માટે કન્યાઓ
પોતાની ના પસંદગી બતાવતી નથી? શું બતાવે બાપડી કુમળી ક-
ન્યાઓ! તેમનાં વાલેશ્રીજ વેરી થયાં હોય, વાડ ચીમડાનેજ ગળ-
વા ઉઠતી થઈ હોય, ત્યારે શો ઉપાય? મા બાપો નાણાની લાલચે
પોતાની કુમળી વચની કન્યાઓને ગમે તેવા અભણ, અણધડ અને
અયોગ્ય ઓડાં સાથે લાકડું માકડું વળગાડી દેતાં આંચકો ખાતા ન
થી. બીજી તરફથી બાળલગ્નના ચાલની હોળી છે. કે કન્યા સમ-

જાણી ન થઈ હોય, ત્યાંથીજ ઝંડા ફૂવામાં ઉતારે, એટલે સમજણી થયા પછી, મામાપોને આપ દઈ, નિસાસા નાખી રોઈ દહાડા કાઢ્યા શિવાય આપડી દીકરીનો ખીન્ને કાંઈ ઉપાય નથી. સમજણી થયા પછી સગાઈ થતી હોય, તો સોમાં એક પણ સમજી કન્યા કુ-ષ્ટ મામાપે પૈસાની લાલચથી ધારેલા અયોગ્ય સંબંધનો અટકાવ કરવા પ્રયત્ન પણ કરે, આપણી કુળદેવી મહાલક્ષ્મીનું લગ્ન લગુરુષિ એ તેમનામાં નજીવાની આવતાં કર્યું હતું. તે શ્રીમાળ મહાત્મ્યતા સાતમા અધ્યાયના દસમા શ્લોકમાં લખેલું છે. અને ૧૧—૧૨મા શ્લોકમાં લખ્યા પ્રમાણે તે જે વરને પરણવા ચહાતાં હતાં, તેજ વર સાથે તેમનું લગ્ન કર્યું હતું તે આપણા કુળનો જીવો ચાલ અને જીવો ધર્મ જાણીને તે પ્રમાણે કરવું જોઈએ.

પણ પદસાતાં લાલચ મામાપો એવી તક તેમને આપેજ શા-ની ? તેઓતો પોતાનોજ સ્વાર્થ (પૈસા લેવા દીકરીને પરણાવી લહા વો લેવો) સમજે છે અને દીકરીને દીવો લઈ ઝંડા ખાડામાં ઉતારે છે. છતી દવાએ એ વખતે નિર્દય બને છે. આ બધીવાત ખરી છે. એક લીલામતા મેદાનમાં જેમ વધારે દામ આપે તેને ઓજ સોંપવામાં આવે છે, તેમ જે વધારે નાણાં આપે, તેના હાથમાંજ કન્યાનો હાથ સોંપી દેવામાં આવે છે.

હાથ સોંપનારાજ કન્યાના વડિલો (મામાપ, મોટા ભાઈ, વા-

નંતે કન્યાને તેડીને એકદમ ચાર મંગળ ફેરા ફરી શકે, એટ-લી ઉમ્મરનો અને એવા મજબૂત શરીર વાળો વર જોઈએ, એમ ૪૬મા અધ્યાયમાં આપણા કુળદેવે એવી આજ્ઞા કરેલી છે. તે આ-જ્ઞા આપણે તોડીએ તો આપણા ઉપર મહાલક્ષ્મીનો કોપ થાય.

લી વારસ) તેમાં સરકાર શું કરે? શું કરે બિચારી બાળાઓ? ત્યારે બધો દોષ માબાપનોજ કે? ના છેક તેમ પણ નથી કહેવાતું? હિંદુઓ (હિંદુ માબાપો તો તેમાં આવીજ જાય) ની રીતોએ દોષ દેવો જોઈએ છીએ; અને આવી દોષ ભરેલી અને હાનીકારક રીતોએ હિંદુઓ વળગી રહ્યાં છે, એટલે દોષતો હિંદુની નાતો (મંડળી) નોજ છે.

જે કારણોએ “કન્યાવિક્રય” ને જન્મ આપ્યો છે, તે તેને વધાર્યો છે, તે કારણો જાણવાં જોઈએ, અને તેને દૂર કરવાના પ્રથમ ઉપાય લેવા જોઈએ. તે વિના કન્યાવિક્રયનું એકદમ મૂળ નાકળવું મૂશ્કેલ લાગે છે. તે કારણો એ છે કે—

૧. કેટલીક ટુંકી જ્ઞાતિ હોવાને લીધે કન્યા મળવાના કેટલાક રસ્તા અંધ થાય છે, ને તેથી કન્યાની અછત થાય છે. ટુંકી જ્ઞાતિ એ હાની કરતા છે. માટે નાતોમાં તડાં પાડી વિભાગ કરવા નહીં.

૨. હાલમાં ઘણા ખરા લોકોને સારો ધંધો સૂઝતો નથી તેથી નિર્ધન થઈ ગયા છે.

૩. કન્યાવિક્રયનો ચાલ બસે વરસ પહેલાં થોડોજ હતો, ત્યાર પછી શરૂ થયો છે, ને વધતો જાય છે. કેમકે ઉપરની બીજી કલમમાં જણાવ્યા પ્રમાણે ધંધો ઓછો થયો, તેથી કમાણી રહી નહીં.

૪. ઉદ્ધમ અને પદસો બંને ન રહ્યાં એટલે જોઈએ છેક નિરાધાર થયા, તેમણે પોતાના નિર્વાહને માટે અને વ્યવહાર ચલાવવાને માટે નીરૂપાયે કન્યાવિક્રય આદિ નીચ વૃત્તિથી આજીવિકા ચલાવવા માંડી, ને વ્યવહાર કરવો શરૂ કર્યો.

૫. આમજ જોઈએ શ્રીમંત થઈ ગયા, તે હિંદુ લોકો પુષ્કળ ખર્ચ કરતા હતા—અને એ ખર્ચાળ રીતિ વંશ પરપરા વારસામાં મ-

જતી આવી તે આજ સુધી ચાલી; પણ પછસો કમી થયો, તો પણ પડેલી રીત. (૩૬) સમો વર્તિને કાઢવાને અસમર્થ હોંદુ લોકો ખોટે વહેમે ચડી રહી દેવીને તૃપ્ત કરવા કન્યાઓનાં ગળાં કરવા લાગ્યા. આ ખર્ચાળ રીતોની ટુંકી હકીકત આ જગ્યાએ આપવાની જરૂર જણાય છે.

૧. ખાવા ખવરાવવાનો થોડો યા ઘણો જે વ્યવહાર સાતોનાં બંધાણો છે. તે કમી કરવાને અથવા મૂળગો કાઢવાને જીનતા વિચારના લોકો જેટલા નાખુશ છે, તેના કરતાં તેઓ કન્યાવિક્રય કરવાને થોડા નાખુશ દેખાય છે. મતલબ કે કન્યાવિક્રય કરીને પણ તે વ્યવહાર જાળવે છે, પણ એવો સંસારી *વ્યવહાર તેમનાથી કમી થઇ શકતો નથી ???

દાખલા તરીકે—કેટલીક નાતોમાં જાનને કન્યાનો બાપ મહિનો મહિનો પંદર, કે આઠ કે ચાર દિવસ રાખે છે. વળી તેટલી મુદતને માટે કેટલીક જમણવાર પણ મુકરર કરેલી હોય છે, તે ઠરાવેલી રીત તમાણે કરવી પડે છે; કેટલીક નાતોમાં અને કેટલાક ગામની નાતોમાં નાસરે અવસરનાં જમણ મુકરર કરેલાં હોય છે, જે ગરીબ યા ગાંધર સૈને કરવાં એવો ઠરાવ હોય છે; વગેરે, વગેરે, આ રીતો ન કરવાની અથવા કમી કરવાની સલાહ આપતાં તેઓ કહે છે કે અમો અમારા વ્યવહાર ન કરીએ તો નાત જાતમાં અમારખર ચુંથરાં પડે, ને લોકોમાં આખર જાય. દીકરીને વેચવાથી આખર જતી નથી !!!

એક જમણ આધું કરવાથી બાઈની લાજ જાય, !! અને ખર્ચતો બધું દીકરીને વેચીને લીધેલા પૈસામાંથીજ કરવાનું છે. જોજો,

*નાત રીત—સગાંમાં અથવા નાતમાં જમવા જમાડવાની રીત.

હિંદુઓની લાજ બ્યવહાર જનવવાની રીતી !!! દીકરીને વચ્ચે બ્યવહાર રાખવો એના જેવો નીચ બ્યવહાર ખીલે કયો !!!

૨. હિંદુઓ હમણાં ખોટી મોટાઈ જનવવાને બહુ આગ્રહ જોવામાં આવે છે, અને તેથી શક્તિ ન હોય તો પણ શક્તિમાનની ખરોબરી કરવાને તેની નકલ કરવા જાય છે. આ પ્રમાણે લાજ રાખવા અથવા મોટાઈ જનવવા શક્તિ ઉપરાંત ને કેટલાક તો કરજ કરીને પણ નાતવરા કરે છે. ને વરઘોડામાં પૈસા ઉડાવે છે. પછી કરજ આપવાનો એકે રસ્તો સૂજતો નથી, ત્યારે કન્યા રૂપી રત્નો વઢાવે છે.

શક્તિમાન લોકો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ખર્ચ કરે છે. તેને માટે અમારી ફરીયાદ નથી, પણ શક્તિવિના જેઓ કરજ કરીને અથવા માફે તાફે કરીને કામ રોડવવા જેવું કરે છે. તેઓને માટે આ અમારું બોલવું છે. કેટલાક લોકો પોતાની પુનમાં સમજ્યાવિના કહે છે કે, સૌ પછેડી જેવડી સોડ તાણે, કોઈ ગજા ઉપરાંત કરે નહીં. આ તેમનું બોલવું વિચાર કર્યા વિનાનું છે; માટે શક્તિ પ્રમાણે અને શક્તિ ઉપરાંત ખર્ચ કોને કહેવું. તેના અમારે આ ટેકાણે સમજ પાડવી જોઈએ. જે માણસની ગાંઠમાં એક હજાર રૂપિયાની રોકડ મૂકી છે. તે તેના ખાપના કારણમાં ૩૧૦૦) ખર્ચે, અને દીકરાને ખરણાવવામાં ૩૪૦૦) ખર્ચે, ત્યાં સુધી તેણે શક્તિ પ્રમાણે ખર્ચે અમ ગણીએ, પણ એક હજારની મુડીમાંથી એકી વખતે વરઘોડામાં ૩૧૦૦) ઉડાવીદે, એ તેના શક્તિ ઉપરાંત ઉડાઉપણે ઉડાવ્યા ગણીએ, ત્યારે જે માણસની પાસે માંડ માંડ સે બસોની જોખવાઈ હોય, અથવા રજતો હોય, ને ખાતો હોય; એવો માણસ

પોતા પાસે હોય તેટલું કારજ વરામાં ઉડાવીદે, એના જેવી મૂર્ખાઈ બીજા એકે નહીં સમજવી. કરજ કરીને ઘર વેચીને અથવા દીકરી વેચી મેળવેલા પૈસાવડે કારજ કરે, તે કોઈ દિવસ કુળી ભૂત થાયજ નહીં. કરજ કરી કારજ કરવાની શાસ્ત્ર પણ મના કરેછે, અને એવી રીતે કરેલ કારજનો ધારેલો હેતુ પાર પડતો નથી, અને સારા લોકોમાં તેના ઉડાઉપણાની અને મૂર્ખાઈની હાંસી થાય છે. 'કન્યા-વિક્રયનું' પ્રબળ થવાનાં ઉપર જણાવેલાં કારણો પૈકી પાંચમી કલ-મમાં જણાવેલી હકીકત પરથી સમજાશે કે, હિંદુઓની કાળે કરીને સ્થિતિ બદલાઈ ગઈ, પણ સ્થિતિને અનુસરીને રૂઢી ન ફેરવતાં તેને મજબૂત વળગી રહ્યા છે, ને તેને જરા પણ અજગી કરવાને પ્રયત્ન કરતા નથી. માટે સર્વ સાતિના આગેવાનોએ પોતાનું અને પોતાની સાતિનું મેય ઇચ્છી પ્રથમ અર્ચ્ય ઓછાં કરવાને માટે સરળ પડે, એવું બંધારણ બાંધવું, અને જ્યાં બંધન કારક અર્ચ્ય હોય, તે કા-દીને શક્તિ પ્રમાણે કરવાની છૂટ આપવી. અને બીજી તરફથી વિદ્યા અને દેશી કારીગરી તથા હુન્નરોનો આશ્રય લેવો, તેજ આપણી હિંદુઓની સ્થિતિ સુધરશે અને સ્થિતિ સુધરશે તથા વિદ્યાથી કેળ-વાઈ સારા આચરણ વાળા અને સારા વિચાર વાળા થઈશું, ત્યારે કન્યાવિક્રય આદિ પાપી કર્મ કરતાં આંચકો આપણી મેળે આશું; માટે પ્રથમ દરજ્જે હાની કરતા અડચણો ને કારણો છે. તે દૂર કરી, કન્યાવિક્રય જેવાં કુદ્ધર્મ દૂર કરવા અમારી નજ બલામણ છે.

નાત જાતનો બવહાર બહુ અર્ચ્ય વાળો ન રાખતાં ટુંકા કરીને અથવા ગમે તે પ્રકારે વિવાહ આદિ વરાના અર્ચ્યમાં ઘટાડો કરીને થોડું અર્ચ્ય કરવું, એટલે પછી કન્યા પરણાવવાનું અર્ચ્ય બહુ ભારે ન હોય પડે. માટે સર્વ મિત્રોને અમારી બલામણ છે કે જુના જમાનાના

લોકોની પેઠે એક દેશીને ન વળગી રહેતાં જે રીતો સરળ અને સુખ
 કારક માલમ પડે તે દાખલ કરવી, ને નુકશાન કરતા ચાલ બંધ પા-
 ડવા. આખી સાતિમાં કદિ સરળ ધારા દાખલ કરવાનું જલદી ન
 બને, તો મૈત્ર્યે પોતપોતાના ધરનો વ્યવહાર તો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે
 અને પોતાને સહેલો લાગે એવી રીતે રાખવો. કે જરૂરનાં ખર્ચ કર-
 વામાં તણાઈ મરવું ન પડે. કમાણી થોડી ને ખર્ચ મોટાં રાખીએ,
 તો વ્યવહાર કોઈ દિવસ નભે નહીં, ને આખરને હાની પહોંચે. ખો-
 ટી મોટાઈ રાખવા જતાં તે મોટાઈ અંત સુધી નભી શકે નહીં, ને
 પોતાનું પોગળ વરતાય. અશક્ત અને નિર્ધન લોકોને માટે તો એટ-
 લોજ રસ્તોછે કે તેઓએ પોતાનો ખર્ચ ઓછો કરીને પણ કન્યા-
 વિક્રય કરવો નહીં. કન્યાને વેચીને તેના પૈસા આવે, તેમાંથી મન
 માન્યું ખર્ચ કરો નાત જાતમાં લાવ લેવાની ઈચ્છા કરનારાં માખા-
 પોને ધિક્કાર છે. આવું દુષ્ટ કામ કરીને લાવ લેવાની મમતા રાખ-
 વી, તેના કરતાં કાંઈ શક્તિ ન હોય તો કન્યાને કંકુનો ચાંદલો કરી
 અને હુગડાંના બે ચુંથા પહેરાવીને ફક્ત વરને પોતાને આંગણે બો-
 લાવી વિધિસર વરના હાથમાં રાજી ખુશીથી કન્યા સોંપવી એ સ-
 વોત્તમ પદ્ધતિ છે. આશરે પચાસ વર્ષ પહેલાં હજુવદમાં એક શ્રીમાળી
 દવે શુકલે પોતાની કન્યાને સુડાને બદલે હાથે નાડાછડીઓ બાંધી
 ને, અને પાનિતરને બદલે કંકુ વાળી કોરનું માદરપાટનું પંચાયું પહે-
 રાવીને કન્યાદાન દીધું હતું. અને પત્રાળીમાં કંસાર પીરશ્યો હતો,
 અને ફક્ત વરકન્યાને એક દિવસ શેરની લાપશી કરીને જમાડ્યાં હ-
 તાં. તો પણ સોનાને ચૂડે કન્યાદાન દેનાર અને પકવાનોની જમણ-
 વારો કરનારના કરતાં તેની નાતમાં અને પર નાતમાં વધારે કીર્તિ
 થતી હતી. પછી ગોરવની જમણવારે કન્યાને મામે કરી આપી હતી.

કપ્પાના પૈસા મેં માગ્યા ઉસડનાર પોતાનો બ્યવહાર ખરાખર નહીં કરે, તો તેની નાત જાતમાં નિંદા થશે, કે પૈસા ધરમાં દાખીને ખર્ચતો નથી. પણ જે માણસ એક કુટી બદામ પણ લીધા વગર કન્યા આપે, તેનાથી એણ્યા કન્યાવિક્રયો માણસના જેવું ખર્ચ નજર યઈ શકે, તો પણ તેવા માણસની સારા લોકોમાં તો બેશક પ્રસંશા થવા વિના રહેવાની નહીંજ. જો તેને માટે તેના વિશ્વ કોઈ બોલે, તો તે બોલનારને સમજી માણસો તો નાગડાની ઉપમા આપવાનાજ. જે એવું બોલનાર મૂર્ખ અને બેવકુફ છે. જે વગર વિચાર્યું બોલ્યા કરેછે. પણ આવા શુદ્ધ અંતઃકરણના અને શુદ્ધ સ્વતંત્ર વિચારનાં માણસો વિરલાજ નીકળેછે. અશક્ત છતાં બ્યવહારમાં બંધાઈ ગ-એલો કોકજ માણસ નાત રીતને પડતી મૂકી શાસ્ત્રની રીત (કપ્પાને વિક્રય નહીં પણ દાન કરવું) કરી ખતાવવા બહાર પડે છે. આ પ્ર-માણે દરેક ખાખતમાં શાસ્ત્રાચાર મૂકાઈને લોકાચાર બંધાઈગયો છે, અને એ બંધનની જેડીમાંથી નીકળવા કોઈ પ્રયત્ન કરતા નથી, કે કોઈ બહાર પડી પહેલ કરતા નથી, ત્યાં સુધી હીંદુ લોકોની ચડતી થવાની આશા થોડી છે. માટે સમજી માણસોએ વેળાસર એ ખાખતના ઉપાયો સેવા જોઈએ છીએ. બહુતાં છતાં શા માટે તુકશાન ખમવું ? તે કાંઈ સમજાવું નથી. ક્રૂર આજસુ યઈ બેશી રહ્યા છીએ. દુઃખ મટાડવાનો ઉદ્ધમ કરીએ તો દુઃખ મટે. અમયો ખડખડાટ ને માધુ કુટવાથી દુઃખ મટવું નથી. માટે જલદી ઉપાયો કરો અને જેમ અંગ્રેજ સરકારે ગુલામગીરીનો ધંધો બંધ પાડ્યો, તેમ દરેક જ્ઞાતિના શ્રીમંતો અને સારા સમજી માણસોએ તેમની જ્ઞાતિમાં ચાલતો ગુલામીનો ધંધો સત્તરે બંધ પાડવા ઉપાયો સેવા જોઈએ, અજ્ઞાન અને સ્વાર્થી લોકોનું આ કામ નથી, તેઓને તો જેમ આ-

બહુ હોય તેમ ઠીકજે, પણ સમજી, પરગજી માણસોએ આવી વાતો ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ છીએ. દરેક નાતમાં મંડળીઓ બાંધવી, નાતના ધારા સુધારવા, ખર્ચ ઓછાં કરવાં, અને કુચાલિ કાઢવા. કન્યાવિક્રયને માટે છેવટ કહેવાનું એ છે જે કેટલીક નાતોમાં વરા કરવાની રીત ચાલે છે, તેમ કન્યાવાળાને કન્યા પરણાવતાં વધારે ખર્ચનો બોજો ન પડે, માટે તેને મદદ ખાતર અમુક અમુક બાબતોનો ખર્ચ વર વાળાએ કરવો, અને અમુક અમુક બાબતોનો ખર્ચ કન્યા વાળાએ કરવો, એવી રીતે અરસપરસ મદદ મળી કન્યાવાળાને ઓછું ખર્ચ થાય, તેવી રીત બાંધી આપવી, પણ મોંઝાગ્યા દામ ઉસરડાય છે, એવું જંગલી પછું ન ચાલવું જોઈએ. આ પ્રમાણે થયે, તો જ્ઞાતિઓ સારી સ્થિતિમાં આવશે. આજ આપણે જોઈએ છીએ કે જેઓ સારી સ્થિતિમાં છે, અને સારે ઉદ્યોગે વ્યવસાય છે, તેઓ કન્યાવિક્રય કરતા નથી, માટે નાતની સારી સ્થિતિ થવાનો ઉપાય એ છે જે હાલની ઉપયોગી વિદ્યા નાતમાં સર્વ બાળકોને બણાવવી, અને નાત ખાતાની પૂંજીમાંથી બણાવવાનો ખર્ચ આપીને મોટા દરજ્જા મેળવે, એટલે સુધી સૌને બણાવવા જોઈએ, અને તે વાસ્તે નાતની પૂંજી વધારવાના ઉપાય કરવા, મોટા દેશ તેડીને બે દિવસના વાળુમાં હજારો રૂપીઆ ખર્ચ નાંખે છે, તે કરતાં એટલા રૂપીઆ નાત ખાતે અનામત રાખવા સારું આપે, તો તેની કીર્તિ સંકડો વર્ષ સુધી અમર રહે, અને તેના બાળમાંથી નાતનું કલ્યાણ થવાના ઉપાય કરી શકાય; અને સૌ સુખથી વર્ચે.

આ વિષય સમાપ્ત કરતાં પહેલાં પરમકૃપાળુ પરમાત્માને વંદન કરું.

શ્લોક.

યંત્રહ્યાવરુણેન્દ્રરુદ્રમસ્તુતઃ સ્તુન્વંતિદિવ્યૈસ્તવૈઃ ॥

વેદૈસ્સાંગપદક્રમોપનિષદૈર્ ગાયંતિયંસામગાઃ ॥

ધ્યાનાવસ્થિતતદ્ગતેનમનસા પઠ્યંન્તિયંયોગિનો ॥

યસ્યાંતંનવિદુઃસુરાસુરગણા દેવાયતસ્મૈનમઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે પરમેશ્વરને બ્રહ્મા, વરુણ, ઇન્દ્ર, રુદ્ર, અને વાયુ, સારાં સારાં સ્તોત્રવડે સ્તુતિ કરેછે, અને જે સામવેદ બણેલાને પાર પામેલા એવા જે પુરુષો છે, તેઓ વેદનાં અંગ અને વેદનાં પદ તથા વેદનાં ક્રમ તથા ઉપનીષદ એટલે વેદાંત શાસ્ત્ર તે વડે કરીને નિરંતર ગાન કરેછે, અને જે પરમેશ્વરને મોટા મોટા યોગી-પુરુષો ધ્યાન કરીને એક ચિત્તે મનવડે કરીને દેખેછે, અને જે પરમેશ્વરનો પાડ મોટા મોટા દેવ તથા દૈત્ય કોઈ પણ પામ્યા નથી. તે પરમેશ્વરને હું નમસ્કાર કરી માયુંધું કેઃ—

હે દિનદયાળ, હે ભગવત્સજ, હે પરમકૃપાળુ. પરમાત્મા, પરમેશ્વર, હે સર્વ નિયંતા, હે સર્વ શક્તિમાન, તારી સૃષ્ટિની રચનાથી તારી અગાધ શક્તિનો નમુનો અમારા કંઠણ મનપર પડી રહેછે. તું સર્વાન્તરયાત્રી, સર્વ વ્યાપક છતાં પણ અમારા પાપી અને કૂર મન અમને અનીતિના કર્મ તરફ પ્રવર્તીવતાં રહેછે, અને આથી અમે અમારૂં અમૂલ્ય કરવાનું કામ મૂડી આ ઉત્તમ મનુષ્ય અવતારનું સાર્યક કરતાં બૂલી જઈ, અનેક તરેહનાં પાપો કરીએ છીએ.

આ બધાનું કૃણ અમે પ્રત્યક્ષ આ દુનિઆમાં જોઈએ છીએ, તો પણ તેમ કરતાં અટકતા નથી, તેથી અમે અમારી આગલી શક્તિ, તેજ, વિદ્યા, અને સર્વસ્વ ખોઈ ખેઠા છીએ. મોટે હે ! દિનદયાળુ પ્રભુ ! અમારાં કઠોર, અને કૂર મન ઉપર કાંઈ સારી અસર કરી તેને તારી તરફ વાળી સારાં કામ કરવા પ્રેરણા કરી અમને અમારી ગએલી શક્તિ, તેજ, વિદ્યા, મળી આવવા સ્વદેશીજનોમાં મેલુ વધારી, ત્વરાએ સ્વદેશીજનોને વિદ્યા, સુખ, સંપ, શાંતિ, વિષ્ણુ, વિર્ય, આદિ આપી, દિન પ્રતિદિન ચડતી કરીને કુસંપ, કુચાલ, વગેરેનો નાશ કરજે. એવી મારી વૃજ પ્રત્યે હીકર જોડી પ્રાર્થના છે.

ભુજંગી છંદ.

સુણો વીનતી દેશિમંધુ અમારા,
ધરો ધૈર્ય ધ્યાને કરોને સુધારા;
અરે સજ્જનો અંતરે એ ઉતારો,
સુતા વિક્રધી ચાલ વેગે વિદારો. ૧

સમે આ બહુ ચાલ ખોટોજ પેઠો,
નિતીને સ્થિતીમાં કરે નીત્ય હેઠો;
જુઓ વાત વીષેક લાવી વિચારો,
સુતા વિક્રધી ચાલ વેગે વિદારો. ૨

અચારી સુતાને વસુ લૈ વરાવે,
પશૂનીજ પેઠે દહિ મેર નાવે;
નહીં દાન દેતાં કરે રોજગારો,
સુતા વિક્રધી ચાલ વેગે વિદારો. ૩

રડે ભૂખના દુઃખથી આંસુ પાડી,
અરે તે વદે બાપને શાપ દાડી;

પડે શાપ બૌ પાપ થાયે અપારો,
 સુતા વિક્રમી ચાલ વેગે વિદારો. ૪
 વસૂ લઈ પથુ પેરથું નોડ નોડો,
 અતી પિતનાં લોભથી રીત તોડો;
 અરેરે તમે એમ થું વેર સારો,
 સુતા વિક્રમી ચાલ વેગે વિદારો. ૫
 સારુંલ વિકીડિત.

પેસાના અતિ લોભથી પથુ સમા, સેવા હોછે દામરે,
 શાસ્ત્રોને અનુસાર સાર લખને, નાદે સુતા દાનરે;
 પાપી બાપ વસૂ પ્રિતે પરહરે, સૂતા બિચારી કુવે,
 દુઃખો આફત આપદ બહુ થતાં, આંસુ બરીને રવે. ૧
 હઠારે શૂરવીર ખીરે ધરિને, બા હોમ હોંસે કરો,
 ધારો દૂષણ કાપવા સજનસો, પાછા પગોના બરો;
 સુધારો ધિરવીરયે ઝટ કરો, સુતો ન સુસ્તી કરો,
 દેશે વિશ્વવિલાસી દેવ સુખને, રૂડી ગીતે આશરો. ૨

ત્રીમાળી શુભેચ્છક સબાના મેનર
 ત્રવાડી કેશવજી વિશ્વનાથ. જાંબુડાના મહેતાજી
 વતન પ્રોલ.

ઉપરનો નિર્મંધ છપાવી પ્રસિદ્ધ કરતાં આ સબા હમ્મેછે દે,
 ઘણા દેશી બાઇઓ તેનાં લાભ લેશે અને કન્યાવિક્રયથી જે જે
 પાપો અને નુકસાનો નિર્મંધ કરીએ જણાવ્યાં છે, તેથી મુક્ત થવા
 કન્યાવિક્રય જેવા દુષ્ટ અને અધમ ચાલનો પોતે ત્યાગ કરશે અને
 પોતાના જાત બાઇઓને એવા પાપી કામથી અટકાવવા પ્રયત્ન કરશે.
 તથાસ્તુ.

ત્રી. શુ. સબા.

(૫૦)

જે મહારથોએ આશ્રય આપ્યા સાર વધારે નહેઓ
રાખી તેઓનાં નામ.

૧૬૦ રા. રા. ઓઝા. મનસુખરામ કુબેરજી મુંબાઈ.

૨૪ ઓઝા. જમજીવન બાવાબાઈ રાજકોટ.

૨૦ રા. રા. જીવજીલાલ વડીલ વડવાજી કાંપ.

૧૦ પરી. પ્રાણજીવન નરોત્તમ ભરૂચ.

૯ રા. રા. નરસીંહ પ્રસાદ હરીપ્રસાદ જુનાગઢ.

૧૫ વિપ્ર. લાલજી માધવજી લોઢવા જંનપુડા.

૬ રા. દેવે. મયાચંકર કલ્યાણજી બાટીઆ.

૫ રા. ચંકરલાલ અનુપરામ અમરાપુર.

૫ રા. મગનલાલ હરીચંકર ગિરાણી.

૫ ઓઝા. શીવચંકર ભવાન.ચંકર અમરાવાદ.

૩ ત્ર. મગનલાલ દલપતરામ. ,,

૫ ત્ર. જયચંકર લીલાધર જામનગર.

૩ ત્ર. પીતાંબર શીવચંકર. ,,

જેઓની આરકૃતે આરથી વધારે આહુકો થયાં

તેઓનાં નામ.

૫૦ ત્ર. પ્રાણજીવન પુરુષોત્તમ માંડવી કચ્છ.

૪૯ ત્ર. કેશવજી વિશ્વનાથ જંનપુડા.

૨૯ રા. જયચંકર વિશ્વનાથ ધ્રોળ.

(૫૮)

૧૧ વકીલ. ઇશ્વર સદારામ પાદરા તામે વડોદરા.

૧૨ રા. મૂળશંકર દામોદર ઉપલેટા.

૧૩ ઓઝા. વૈજનાથ માધવજી નળીઆ (કચ્છ)

૭ ત્રવાડી. નરભિરામ વિઠ્ઠલજી અમરેલી.

૫ ત્ર. જયશંકર સુંદરજી ગોંડળ.

૬ ત્ર. જટાશંકર પીતાંબર ,,

૫ ઓઝા. જટાશંકર પીતાંબર વાંકાનેર.

૫ ઓઝા. ગવરીશંકર પ્રાણજીવન ,,

૫ આજમ. ડાહ્યાભાઈ ચત્રભજ કોટડા સાંગાણી.

૭ ઓઝા કલ્યાણજી દેવાશંકર જામનગર.

૧૦ ઓઝા. પીતાંબર રણછોડજી. ,,

૭ દવે. દેવાશંકર દયારામ. ,,

૩૦ બીન્નં પરચુરણ ધરાકો.

(૫૯)

જાહેરખબર.

આ પુસ્તક નિચે લખ્યાં ઠેકાણે લખવાથી મળશે.

અમદાવાદમાં—કવિશ્વર દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ.

ભાવનગર—શ્રીમાળી શુભેચ્છક સભાના મંત્રી ત્ર. મણીશંકર છગ-
નલાલ વકીલ.

કચ્છમાંડવી—ત્ર. હમીરલાલ હરજીવનઠે. જાદવજી પંડ્યાનાં નિશાળમાં

જામનગર—અમને લખવાથી મળશે.

જોઈએ તેમણે ઉપરનાં ઠેકાણે પોસ્ટેજ સાથે કિમતના
૩૦-૪-૬ મોકલી દેવાથી મળશે. અગાઉથી થએલા ગ્રાહકોને સો-
પડી મળે કે તરત પોસ્ટેજ સાથે કોમત અમારા એજેન્ટને અથવા
અમને મોકલવી. અને એજેન્ટોએ પોતાની મારફત થએલાં ગ્રાહ-
કોના પૈસા તાકીદે વસુલ કરી મોકલવા કૃપા કરવી.

આ સભા તરફથી “શ્રીમાળી શુભેચ્છક” નામનું ચોપાનીયું
દર માસ પ્રગટ થાયછે. તેમાં શ્રીમાળી બ્રાહ્મણ, વાણિયા, સોના
વગેરેના ઉત્પત્તિનો ગ્રંથ શ્રીમાલ પુરાણ ગુજરાતી ટિકા સાથે છ-
પાયછે. તથા બીજા સામાન્ય ઉપયોગી વિષયો છપાય છે. વરસના
કીમત રૂ. ૩૧ છે.

જાહેરાંકર લીલાધર ત્રવાડી.

શ્રીમાળી શુભેચ્છક સભાના મંત્રી.

—❦❦❦❦❦—

